

EINDRAPPORT

Evaluatie Zuidelijke Rekenkamer

Evaluatie 2016-2022

Vertrouwelijk - 20 januari 2023

Ronald van der Mark en Juliëtte van Gilse

Inhoudsopgave

HOOFDSTUK 1. Inleiding	3
HOOFDSTUK 2. Analyse, conclusies en aanbevelingen.....	7
HOOFDSTUK 3. Bevindingen	19
3.1 Input.....	19
3.2 Throughput	24
3.3 Output.....	31
3.4 Outcome.....	35
Bijlage A: Overzicht rekenkamerproducten gepubliceerd in 2016 – 2022.....	38
Bijlage B: Onderzochte aspecten	40
Bijlage C: Geïnterviewde personen	41
Bijlage D: Uitgestuurde vragenlijst.....	42

HOOFDSTUK 1.

Inleiding

Aanleiding en achtergrond

De Zuidelijke Rekenkamer (vanaf hier: ZRK) is in 2004 ingesteld als de gezamenlijke rekenkamer van de provincies Limburg en Noord-Brabant. De taak van de ZRK is het onderzoeken van de doelmatigheid, doeltreffendheid en rechtmatigheid van het door het provinciebestuur gevoerde bestuur (artikel 183 Provinciewet). Conform artikel 17 van de gemeenschappelijke regeling 2020 evalueren Provinciale Staten iedere zes jaar het functioneren van de ZRK. De huidige periode loopt van 2016 tot en met 2022. De Staten van de provincies Noord-Brabant en Limburg zijn gezamenlijk opdrachtgever van deze evaluatie.

Scope en onderzoeksvragen

Halverwege de periode 2016 t/m 2022 is conform artikel 17 van de gemeenschappelijke regeling een tussenevaluatie uitgevoerd. Het doel van de tussenevaluatie was tweeledig: (a) Op hoofdlijnen terugkijken op wat de ZRK in de periode 2016-2019 heeft bereikt; (b) Vooruitkijken en het opstellen van leer- en verbeterpunten voor de periode tot 2022. Het accent van de tussenevaluatie lag op de meerwaarde en impact van de rapporten van de ZRK. De tussenevaluatie is in juli 2020 verschenen en heeft het karakter gekregen van een robuuste volwaardige evaluatie. De opdrachtgever heeft daarom besloten dat de voorliggende evaluatie een eenvoudiger opzet diende te kennen. Er wordt aansluitend op de tussenevaluatie vooral teruggeblikt op de periode 2020 tot medio 2022. De periode 2016 – 2019 wordt niet opnieuw onderzocht. Wel is het de bedoeling dat er een integrale evaluatie wordt opgeleverd voor de periode 2016 – 2022. De evaluatie spitst zich toe tot het strategisch niveau. De effectiviteit en efficiëntie van de uitvoering door de ZRK valt buiten de scope van het onderzoek.

De evaluatie geeft antwoord op de volgende onderzoeksvragen:

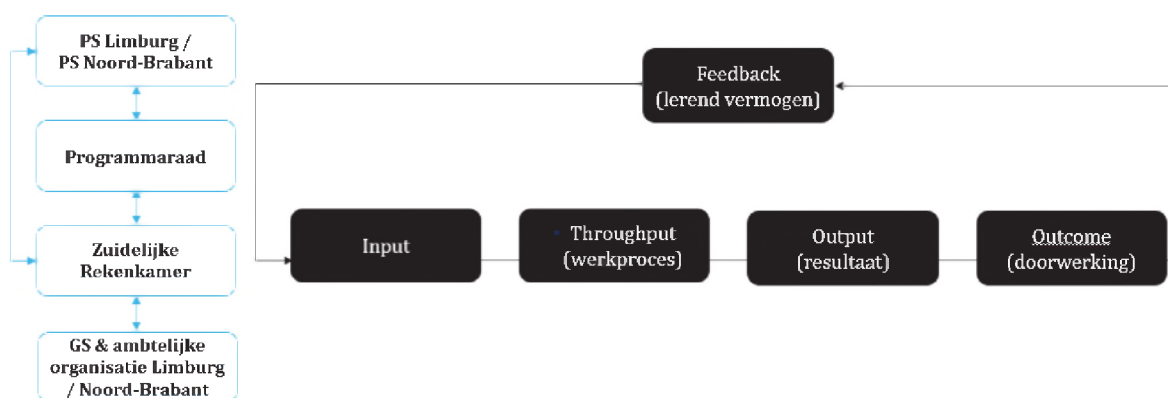
1. Aanbevelingen Tussenevaluatie 2020:
 - a. In welke mate zijn de aanbevelingen gerealiseerd t.a.v. werkwijze van de Programmaraad en de ZRK?
 - b. Zijn de aanbevelingen nog steeds relevant?
2. Agenda ZRK 2017-2022
 - a. In welke mate zijn de speerpunten/accenten gerealiseerd?
3. Informatievoorziening van de ZRK
 - a. Sluit de wijze van informatievoorziening van de ZRK aan bij de behoeften van PS?
 - b. Sluiten de aanbevelingen van de ZRK aan bij de behoeften van PS?
4. Wat zijn voor de komende jaren de leerpunten met betrekking tot:
 - a. de meerwaarde/impact van de rapporten (bijdrage aan de kaderstellende en controlerende rol van PS, meerwaarde t.o.v. andere kennis-/onderzoeksinstituten)?
 - b. de werkwijze van de programmaraad en betrokkenheid van de Staten?
 - c. de werkwijze van de ZRK (producten, positie, bureau, relatie omgeving). Is de huidige werkwijze van de rekenkamer (nog) passend bij de ontwikkelingen bij de provincie?

- d. het politiek/bestuurlijke proces (presentatie en behandeling rapporten en reguliere contacten met PS)?

Evaluatiekader

Het onderzoek is uitgevoerd aan de hand van onderstaand. Het evaluatiekader bestaat uit twee delen, namelijk de onderzoekscyclus (donker gekleurd) en de positionering van de verschillende gremia (in lichtblauw), die nauw met elkaar samenhangen. Links zijn de actoren en hun onderlinge relaties weergegeven. De rolinvulling en onderlinge interacties van deze actoren zijn onderzocht. Bovenin zijn PS van Limburg en Noord-Brabant als volksvertegenwoordigend orgaan geplaatst. Zij worden in hun werkzaamheden ondersteund door de griffies. De leden van Provinciale Staten staan voornamelijk via de Programmaraad met de ZRK in contact. De Programmaraad heeft een vastgelegd aantal leden uit iedere Staten en heeft een aantal vastgelegde taken in relatie tot de ZRK. De ZRK onderhoudt soms zelf ook direct contacten met PS leden. Daarnaast staan de ambtelijke organisaties en GS afgebeeld, die naast informele contacten met de ZRK ook formeel betrokken worden bij bepaalde onderdelen in het onderzoeksproces van de ZRK.

De onderzoekscyclus is onderverdeeld in input, throughput, output en outcome, verbonden door het lerend vermogen. Onder de **input** vallen de aspecten die te maken hebben met het traject en het proces, voorafgaand aan de onderzoeken. Hierbij valt te denken aan de speerpunten die de ZRK voor zichzelf formuleert, de onderwerpkeuze en wie daarin op welke manier worden meegenomen, de samenstelling van het bestuur van de ZRK en de positie van de medewerkers van de ZRK en de inrichting van de Programmaraad. De **throughput** staat voor de aspecten die een rol spelen tijdens de onderzoeken. Hieronder vallen onder andere de betrokkenheid bij het onderzoek van verschillende partijen, het proces van informatieverzameling, het proces van wederhoor en de duur van de onderzoeken. De **output** bevat de aspecten met betrekking tot de eindproducten van de ZRK zelf. Dat wil zeggen de soort eindproducten die zij leveren, hoeveel dat er zijn, de presentatie van die eindproducten en dergelijke. Ten slotte gaan de aspecten die vallen onder de **outcome** over wat er vervolgens met de eindproducten wordt gedaan. Zoals in hoeverre de aanbevelingen aansluiten op de behoeften van Provinciale Staten, in hoeverre de aanbevelingen worden gemonitord en welke meerwaarde de eindproducten en de ZRK als geheel hebben voor de provincies.

Opzet van het onderzoek

Allereerst is het evaluatiekader opgesteld en uitgewerkt in te onderzoeken aspecten (zie bijlage B). Dit kader is door de begeleidingscommissie goedgekeurd. Tevens is een eerste analyse uitgevoerd van de werkzaamheden van de ZRK de afgelopen jaren. Hiervoor zijn gegevens verzameld bij de ZRK en beide provincies. Tevens is in deze fase een besluit genomen wie te interviewen en zijn er gespreksleidraden opgesteld.

In de tweede fase, de onderzoeksfase, heeft de dataverzameling plaatsgevonden. We hebben documenten bestudeerd inzake de ZRK, de Programmaraad en de behandeling in Provinciale Staten. Per provincie hebben we interviews gehouden met afvaardigingen uit Provinciale Staten, de Programmaraad, provinciesecretaris, de Commissaris van de Koning, ambtelijke coördinatie en de griffie. Daarnaast hebben we gesproken met de directeur en het bestuur van de ZRK. Het waren vertrouwelijke gesprekken, waar alleen voor intern gebruik een gespreksverslag van is opgesteld. Zie bijlage C voor een overzicht van geïnterviewde personen.

Om een breed gedragen beeld van de mening van de Statenleden van beide provincies over de ZRK te krijgen, is een vragenlijst uitgezet onder alle (in totaal 100) Statenleden. Deze vragenlijst bevatte vragen over het functioneren van de ZRK en de Programmaraad (zie bijlage D). Een concept van de vragenlijst is voorgelegd aan de begeleidingscommissie en de ZRK. Vanwege de aanvankelijk lage respons is er tweemaal een reminder uitgestuurd voor het invullen van de vragenlijst en is de invultermijn tweemaal verlengd. In totaal heeft de enquête ruim vier weken gelopen.

36 Statenleden hebben deze vragenlijst ingevuld (36%), 22 Statenleden van de provincie Noord-Brabant (42%) en 14 van de provincie Limburg (30%). De respons houdt niet over. Het is onduidelijk in hoeverre er een verband is tussen de statenleden die de vragenlijst hebben ingevuld en (on)bekendheid met de ZRK en haar producten. De enquête resultaten geven in ieder geval wel een goed beeld hoe de statenleden denken over de ZRK en de Programmaraad. In de vragenlijst is Statenleden daarnaast gevraagd of zij bereid waren in een verdiepend interview hun antwoorden op de vragenlijst toe te lichten. Hier is door enkele Statenleden vanuit beide provincies positief op geantwoord. Het onderzoeksteam heeft vervolgens enkele van hen gesproken niet zijnde leden van de Programmaraad, verspreid over verschillende partijen en coalitie/oppositie. In de laatste fase hebben we de uitkomsten geanalyseerd, een conceptrapport van bevindingen opgesteld en deze voor wederhoor voorgelegd aan de ZRK. Na reactie van de ZRK is het rapport van bevindingen aangepast en zijn de conclusies en aanbevelingen opgesteld. Het complete conceptrapport is besproken met de begeleidingscommissie. Vervolgens is het concept eindrapport voor bestuurlijk wederhoor aan de ZRK voorgelegd. Daarna is het rapport naar de Programmaraad gestuurd en op 19 januari besproken tijdens een digitale bijeenkomst. De onderzoekswerkzaamheden zijn begin juli 2022 gestart en begin december 2022 beëindigd.

Organisatie van de opdracht

Formeel zijn beide Staten de opdrachtgevers van de evaluatie. De opdracht is gedelegeerd aan de Programmaraad. Om de kwaliteit van de uitvoering van het onderzoek te bewaken, is een begeleidingscommissie ingesteld met vertegenwoordigers van de griffies van beide provincies. Met de begeleidingscommissie is in de eerste fase van het onderzoek het plan van aanpak en het evaluatiekader besproken. Aan het einde van de onderzoeksfase is de voortgang besproken en de eerste inzichten op basis van de enquête. Deze zaken zijn ook aan de Programmaraad gepresenteerd. Vervolgens is met de begeleidingscommissie het concepteindrapport besproken en daarna met de Programmaraad.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 geven wij een analyse en beantwoorden wij de onderzoeksvragen. Aan de hand hiervan formuleren wij een aantal leerpunten en doen wij een aantal aanbevelingen aan beide Provinciale Staten, de Programmaraad, de Zuidelijke Rekenkamer en Gedeputeerde Staten/de ambtelijke organisaties. In hoofdstuk 3 presenteren wij onze bevindingen aan de hand van de te onderzoeken aspecten.

Tot slot volgen er een aantal bijlagen, te weten: (A) een overzicht van de rekenkamerproducten gepubliceerd in de periode 2016-2019; (B) de onderzochte aspecten; (C) een overzicht van de geïnterviewde personen; (D) de vragenlijst die is uitgezet onder de Statenleden van beide provincies.

HOOFDSTUK 2.

Analyse, conclusies en aanbevelingen

2.1 Analyse en conclusies: de bijdrage van de ZRK aan de Staten

Algemene analyse en conclusies

Conform de provinciewet is de ZRK primair een instrument voor Provinciale Staten. De ZRK onderzoekt de doelmatigheid, doeltreffendheid en rechtmatigheid van het door het provinciebestuur gevoerde bestuur (artikel 183 Provinciewet). Op basis van de enquête en gesprekken concluderen wij dat de Statenleden zowel in Limburg als Noord-Brabant (zeer) tevreden zijn over de ZRK. De informatievoorziening van de ZRK sluit goed aan op de behoefte van de Statenleden. Ten opzichte van de tussenevaluatie eind 2019/begin 2020 is de tevredenheid toegenomen. De rekenkamerrapporten worden meer door de Statenleden gelezen, worden meer gebruikt voor het statenwerk en dragen meer bij aan het politieke debat. Dit heeft ook te maken met het feit dat sinds 2019 de nieuwe Statenleden beter de weg naar de ZRK hebben gevonden. Ook heeft de onderwerpkeuze hiermee te maken. De rapporten met betrekking tot onderzoeken die bepaalde zaken van de provincie blootleggen, die grote financiële impact hebben of die zaken raken die midden in de maatschappij gebeuren, leven meer bij de Staten.

In het algemeen vinden de Statenleden dat zij waar voor hun geld krijgen. Statenleden zijn wat kritischer over de doorlooptijd van onderzoeken. Soms is bij de start van onderzoeken een onderwerp (politiek) actueel, maar achterhaald op het moment dat de resultaten gepresenteerd worden. Brabantse statenleden waren in dit kader enthousiast over de snelle oplevering van het rapport inzake de Amercentrale. De doorlooptijd was versneld omdat alleen een rapport van bevindingen werd gepresenteerd. Wellicht is een dergelijk verkort proces in specifieke gevallen voor herhaling vatbaar indien de actualiteit dit vereist zodat er beter kan worden aangesloten op de (politieke) actualiteit. Ook is er een kritische noot van Statenleden over de aanbevelingen in de rapporten van de ZRK; deze kunnen concreter.

De Statenleden kunnen volgens ons op een aantal punten meer betrokkenheid tonen bij de ZRK. Een voorbeeld hiervan is dat de Statenleden niet heel actief zijn met het aandragen van te onderzoeken onderwerpen. Ook wordt in de Staten (al dan niet via de Programmaraad) weinig of niet gediscussieerd over de ambities, wensen en verwachtingen die zij hebben met de ZRK bijvoorbeeld over de gewenste type onderzoeken en de kwantiteit en kwaliteit van onderzoeken. Gezien de tevredenheid onder de Statenleden was daar de laatste jaren wellicht geen behoefte aan, maar de eerste jaren van de onderzochte periode was daar wel enige aanleiding voor. In Limburg worden dergelijke zaken in de controlecommissie besproken. Afhankelijk van de aard van de onderwerpen worden deze in het besloten gedeelte van de controlecommissie behandeld.

De meerwaarde van de ZRK dient volgens ons niet alleen bij de Statenleden te worden bereikt. Ook een zekere doorwerking van de aanbevelingen van de ZRK bij GS en de ambtelijke organisatie draagt bij aan een toegevoegde waarde van de ZRK. Immers de meeste aanbevelingen zijn gericht op GS en in het verlengde hiervan de ambtelijke organisatie. Vanuit deze organen wordt aangegeven dat de kritische noties van de ZRK wel worden gewaardeerd maar dat de conclusies en aanbevelingen soms weinig aanknopingspunten bieden om te kunnen leren en te verbeteren. Ons valt op dat de conclusies en aanbevelingen in het algemeen omarmd worden door PS en GS. Het is vervolgens niet altijd duidelijk wat “omarmen” betekent en wat er gaat gebeuren met de aanbevelingen van de ZRK. Dit wordt doorgaans niet specifiek aangegeven zodat het voor de Statenleden lastig te controleren is wat met de aanbevelingen gebeurt. Dit geldt zowel voor de aanbevelingen gericht aan GS als PS. Het monitoring systeem kan hierbij ondersteuning bieden.

In het algemeen zien wij dat de contacten tussen de ZRK en de provincies sinds de tussenevaluatie sterk is verbeterd. Dit geldt op alle niveaus en in alle fasen van het onderzoeksproces: met de ambtelijke organisaties, griffies, met de leden van GS en met de Statenleden. Het bestuur en met name de directeur en vertegenwoordigers van de provincies hebben hier de laatste jaren sterk op ingezet. De verhoudingen tussen de ZRK en beide provincies zijn sinds de tussenevaluatie verbeterd.

Onderzoeksvraag: Sluit de wijze van informatievoorziening van de ZRK aan bij de behoeften van PS?

De conclusie is dat in het algemeen de wijze van informatievoorziening van de ZRK aansluit op de behoeften van PS. De Statenleden zijn over het algemeen (zeer) tevreden over het functioneren van de ZRK. Zij zien de ZRK als een organisatie met een meerwaarde voor de provincie en hun eigen Statenwerk. Een overgrote meerderheid van de Statenleden ziet de meerwaarde van de ZRK voor het uitoefenen van hun controlerende functie, een kleine meerderheid van de Statenleden ziet ook de meerwaarde van de ZRK voor het uitoefenen van hun kaderstellende functie.

Onderzoeksvraag: Sluiten de aanbevelingen van de ZRK aan bij de behoeften van PS?

De conclusie is dat de Statenleden overwegend tevreden zijn over de duidelijkheid en relevantie van de conclusies van de onderzoeken van de ZRK. Over de aanbevelingen zijn de Statenleden kritischer. Zij sluiten op zich wel aan op de behoeften van de Statenleden en zijn relevant, maar zij zijn in hun ogen weinig concreet. Daarbij wordt aangegeven dat sommige aanbevelingen aan GS en PS makkelijk zijn over te nemen, maar dat het nog makkelijker is om er vervolgens niets mee te doen. Het is voor PS-leden soms lastig om te bedenken wie precies welke aanbeveling op welke wijze gaat oppakken. Dit geldt ook voor de aanbevelingen die aan henzelf gericht zijn.

Onderzoeksvraag: wat is de meerwaarde/impact van de rapporten? Wat zijn de leerpunten?

Op basis van de gesprekken en enquête onder Statenleden concluderen wij tevredenheid over de meerwaarde en impact van de rapporten. De Statenleden zijn tevreden over de onderwerpkeuze, de kwaliteit van de rapporten in algemene zin en de structuur en de leesbaarheid van de rapporten. Wel zijn enkele Statenleden kritisch op de doorlooptijd van de onderzoeken die zij soms te lang vinden. De Statenleden zijn ook van mening dat de rapporten toegevoegde waarde hebben voor het uitoefenen van hun Statenlidmaatschap. De meerwaarde zit er vooral in dat de ZRK een onafhankelijke instelling is. Wat betreft de meerwaarde van de rapporten is het belangrijkste leerpunt het zo mogelijk en waar nodig verkorten van de doorlooptijd zodat de aansluiting op de politieke actualiteit kan worden verbeterd.

Onderzoeksvraag: Hoe verloopt het politiek-bestuurlijke proces? Wat zijn de leerpunten?

Bij deze onderzoeksvraag gaat het over de presentatie en behandeling van rapporten. Het proces verloopt in beide provincies anders. In Limburg wordt het rapport aan de betreffende vakinhoudelijke commissie gestuurd. Voorafgaand aan bespreking in deze commissie kunnen er schriftelijk vragen worden gesteld en beantwoord. In Noord-Brabant wordt het rapport aangeboden tijdens een themabijeenkomst waarvoor Statenleden, vaak de woordvoerders per fractie, worden uitgenodigd. De presentatie en beantwoording van de vragen door de ZRK rondom de presentatie worden als prettig en adequaat ervaren door de Statenleden en sluit ook aan op de behoeften van de Statenleden. Sinds de tussenevaluatie vindt er vaker een politiek debat plaats in beide Staten over de rekenkamerrapporten. Dit heeft ook te maken met de politieke gevoeligheid van de onderwerpkeuze door de ZRK. In het algemeen worden de conclusies en aanbevelingen omarmd door PS en GS. Het is vervolgens niet altijd duidelijk wat dit precies betekent en wat er gaat gebeuren met de aanbevelingen van de ZRK. Belangrijkste leerpunt op het gebied van het politiek-bestuurlijke proces is het verbeteren van het proces van het vervolg geven aan de aanbevelingen. Dit geldt ook voor de monitoring daarvan.

Onderzoeksvraag: in welke mate zijn de aanbevelingen van de tussenevaluatie gerealiseerd en zijn de aanbevelingen nog relevant?

- Oude aanbeveling aan Provinciale Staten: Toon meer betrokkenheid bij en heb meer aandacht voor de ZRK, van input (aandragen van onderzoeksonderwerpen bij de Programmaraad) tot doorwerking (hoe om te gaan met aanbevelingen die aan de Staten zijn gericht, en het monitoren van de doorwerking van de andere aanbevelingen). De Programmaraad dient hierbij het voortouw te nemen (zie onder).

In het algemeen lijken de Statenleden sinds de tussenevaluatie meer betrokken geraakt bij de ZRK. In de politieke arena vinden meer debatten plaats over de onderzoeken en daarnaast geven Statenleden aan de rapporten, met betrekking tot hun portefeuilles, te lezen en/of te gebruiken in hun Statenwerk. De betrokkenheid bij het aandragen van de onderwerpen door de Statenleden blijft achter. Dit geldt ook voor het monitoren van de aanbevelingen. Kortom deze aanbeveling is deels opgevolgd en is nog steeds relevant.

- Oude aanbeveling aan Provinciale Staten: Pak de aanbeveling uit de evaluatie 2016 om een monitoringsysteem van doorwerking van de aanbevelingen op te zetten, alsnog op. In Noord-Brabant bestaat een dergelijk systeem nog niet; het systeem in Limburg kan onze inziens worden geprofessionaliseerd door bijvoorbeeld meerdere bronnen te gebruiken en niet alleen de informatie bij GS op te vragen. Ook bevelen wij aan om meer te gaan volgen waar Statenleden de rekenkamerrapporten voor gebruiken. Wellicht dat door voorbeelden hiervan onderling te delen, andere Statenleden gestimuleerd worden om meer gebruik te maken van de waardevolle informatie van de ZRK.

Deze aanbeveling heeft deels opvolging gekregen en is nog steeds relevant. In Noord-Brabant is een raamwerk ontwikkeld voor de monitoring van de aanbevelingen en zijn voor de eerste onderzoeken de aangenomen aanbevelingen in kaart gebracht. Er is uiteindelijk gekozen om geen apart systeem voor het volgen van de aanbevelingen van de ZRK te maken, maar om dit te combineren met andere toezeggingen aan de Staten.

In Limburg bestaat nog steeds hetzelfde systeem voor de monitoring van de aanbevelingen. In dat systeem worden alle overgenomen aanbevelingen gezet, samen met overigens andere toezeggingen aan de Staten. Deze lijst wordt enkele keren per jaar besproken in de vakinhoudelijke commissies, nadat de stand van zaken ambtelijk is geactualiseerd. De Statenleden lijken dit monitoringssysteem lastig te doorgronden. Zij hebben niet altijd zicht op de uitvoering. Het helpt dat er sinds kort concrete data zijn toegevoegd voor

uitvoering van de aanbevelingen en dat de lijst nu iedere vergadercyclus op de agenda van de vakinhoudelijke commissie staat.

In beide provincies wordt weinig gelet op de opvolging van aan Provinciale Staten gerichte aanbevelingen. Het volgen waar Statenleden de rekenkamerrapporten voor gebruiken is minder relevant geworden omdat relatief veel Statenleden, zo blijkt uit de enquête, gebruik maken van de rekenkamerrapporten.

2.2 Analyse en conclusies: het functioneren van de Programmaraad

Algemene analyse en conclusies

De Programmaraad heeft vier taken. De Programmaraad doet aanbevelingen aan de ZRK over het werkprogramma, fungeert als klankbord voor de ZRK, geeft advies aan PS over begroting en verantwoording en fungeert als ambassadeur voor de ZRK richting PS.

Wat betreft het **werkprogramma** maakt de Programmaraad een groslijst van onderwerpen mede gebaseerd op suggesties van Statenleden. Het aantal suggesties van Statenleden is jaarlijks beperkt. Uiteindelijk bepaalt het bestuur van de ZRK zelf welke onderzoeken er worden opgepakt. Wij concluderen dat de **adviesrol** aan PS over de rekening en verantwoording de laatste jaren nauwelijks aan de orde is geweest. Wel is in de Programmaraad met de ZRK van gedachten gewisseld over de nieuwe meerjarenbegroting. Wat betreft de **klankbordrol** ervaren de leden van de Programmaraad dat de ZRK openstaat en toegankelijk is voor feedback en reflecties. Ook worden zij door de ZRK goed meegenomen bij de uitvoering van de onderzoeken en de wijze van presenteren. Wij concluderen dat de Programmaraad tevreden is over het klankborden met de ZRK, andersom heeft voor de ZRK het klankborden van de Programmaraad weinig toegevoegde waarde. Dit wordt onder meer veroorzaakt doordat de leden van de Programmaraad niet alle fracties kunnen bereiken. Wij concluderen dat de **ambassadeursrol** niet van de grond is gekomen. Er is weinig tot niets teruggekoppeld van de ZRK naar de Statenleden; er is met uitzondering van de te onderzoeken onderwerpen weinig tot niets opgehaald bij de Statenleden ten behoeve van de ZRK. In Limburg is dit als het ware een rol van de controlecommissie als geheel, waar de Limburgse leden van de Programmaraad deel van uitmaken. De programmaraadsleden geven aan vanwege de werkdruk weinig tijd te hebben gehad voor het vervullen van deze functie en dat zij aan het zoeken zijn naar een goede rolinvulling zonder de schijn te wekken met een politieke agenda bezig te zijn.

Op basis van de enquête onder Statenleden en de gevoerde gesprekken concluderen wij dat het werk van de Programmaraad niet goed uit de verf komt. De Programmaraad heeft, zoals zij de afgelopen jaren heeft gefunctioneerd, zowel voor de Statenleden als de ZRK weinig toegevoegde waarde. Zonder dat dit overigens leidt tot ontevredenheid onder de Statenleden over de ZRK. Relatief veel Statenleden zijn kritisch, dan wel hebben geen beeld bij wat de Programmaraad doet. De leden van de raad zijn weinig tot niet zichtbaar, onbekend is wie de leden van de raad zijn en er wordt weinig tot niets teruggekoppeld aan de Statenleden. Ook is voor veel Statenleden onduidelijk of en hoe zij input moeten geven aan de Programmaraad.

Hier komt nog bij dat de Programmaraad de afgelopen jaren bijna nooit compleet bij elkaar is gekomen. Dit wordt onder meer geweten aan de grote werkdruk van de Statenleden. Ook hebben zij elkaar onder meer vanwege de corona maatregelen nog nooit in volledige samenstelling fysiek getroffen. De leden zelf zeggen dat de afvaardiging van de respectievelijke provincies weinig gemeenschappelijks met elkaar hebben omdat vaak onderzoeken zijn gericht op één van de provincies. Bij de samenstelling van de Programmaraad stellen wij vast dat het in beide provincies zoeken is naar Statenleden die in de raad

zitting willen nemen. Ten slotte valt ons op dat er door de Programmaraad nauwelijks vervolg is gegeven aan de aanbevelingen uit de tussenevaluatie.

Onderzoeksvraag: Hoe is de werkwijze van de programmaraad en de betrokkenheid van de Staten? Wat zijn de leerpunten?

De Programmaraad bespreekt tijdens de vergaderingen voornamelijk de voortgang van de onderzoeken; de (her)benoeming van bestuursleden van de ZRK; de wenselijkheid van de verschillende typen onderzoeken; de onderwerpkeuze en timing van onderzoeken; het gewenste aantal onderzoeken; het werkprogramma van de ZRK en de jaarstukken van de ZRK. Op al deze punten wordt door de Programmaraad en de ZRK van gedachten gewisseld. Enerzijds reflecteert de Programmaraad naar de ZRK, anderzijds neemt de ZRK de Programmaraad mee bij de uitvoering van de onderzoeken en de wijze van presenteren. In de twee provincies is de terugkoppeling van Programmaraad aan PS verschillend geregeld. In Limburg koppelt de Programmaraad terug aan de controlecommissie, waarin alle fracties vertegenwoordigd zijn. In de controlecommissie wordt de nodige informatie opgehaald en meegegeven die de programmaraadsleden kunnen meenemen naar de vergadering van de Programmaraad. De leden van de controlecommissie kunnen terugkoppeling geven in hun eigen fractie en zo de ambassadeursrol vervullen. Van deze mogelijkheid wordt, zo blijkt uit de enquête onder de Statenleden, niet veel gebruik gemaakt. In Noord-Brabant koppelt de Programmaraad rechtstreeks terug aan alle Statenleden via een mail of dagbericht.

Uit de enquête blijkt de betrokkenheid van de Statenleden bij de Programmaraad zeer beperkt. Er wordt door de Statenleden weinig tot niets aan zaken ingebracht die de Programmaraad dient mee te nemen naar de ZRK.

Wat betreft de leerpunten zijn wij van mening dat fundamenteel moet worden gekeken naar met name de ambassadeursrol en klankbordrol en het functioneren van de Programmaraad in algemene zin. Doel is bij te dragen aan een betere verbinding tussen alle Statenleden en de ZRK. In paragraaf 2.4 gaan wij hier dieper op in.

Onderzoeksvraag: in welke mate zijn de aanbevelingen van de tussenevaluatie gerealiseerd en zijn de aanbevelingen nog relevant?

- Oude aanbeveling: Investeer in de Programmaraad. Het helpt om een agenda op te stellen voor de komende periode: waar willen we als Programmaraad op inzetten? Wat verwachten we daarin van elkaar?

Op basis van de bestudeerde verslagen en gevoerde gesprekken concluderen wij dat de Programmaraad de afgelopen jaren nog nauwelijks vervolg heeft gegeven aan deze aanbeveling. Er is niet of nauwelijks stilgestaan bij de meer strategische vraag waar de Staten en de leden van de raad op in willen zetten en/of wat zij van elkaar verwachten.

- Oude aanbeveling: Geef handen en voeten aan de ambassadeursrol in PS. Dit kan op verschillende manieren, bijvoorbeeld:
 - Het organiseren van een goed gesprek met de Staten: wat kan de ZRK betekenen voor onze kaderstellende en controlerende functie? Welke onderwerpen hebben prioriteit? Wat voor type producten helpen ons? Welke wensen en eisen hebben wij als Statenleden? Hoe kunnen wij meer en beter betrokken raken bij het werk van de ZRK?
 - Het uitzetten van een korte enquête onder alle Statenleden, waarin de wensen en eisen geïnventariseerd worden. Hierbij zien wij ook een rol voor de griffiemedewerkers.
 - Het uitbrengen van een nieuwsbrief (samen met ZRK).
 - Het beter inbedden van de rekenkameronderzoeken in de Statenagenda. Door beter aan te sluiten op de politieke agenda, zal de ZRK meer gaan leven bij de Staten.

Ook aan deze aanbevelingen heeft de Programmaraad nog niet of nauwelijks invulling gegeven. Dit komt aan de ene kant door tijdsgebrek en prioritering, aan de andere kant door het worstelen met de rol in verhouding tot hun eigen positie als Statenlid. Als gevolg van het overleg in de Programmaraad en meer informeel overleg tussen de griffies enerzijds en de ZRK anderzijds, is de inbedding van de rekenkameronderzoeken in de Statenagenda wel verbeterd. Wel heeft de ZRK een nieuwsbrief uitgegeven.

- Oude aanbeveling: Betrek de plaatsvervangend programmaraadsleden zodanig dat zij voldoende geëquipeerd zijn om, indien nodig, in te vallen. Procesmatig is dit al geregeld (o.a. meenemen in de stukkenstroom), maar minstens zo belangrijk is een goede onderlinge omgang. Heldere en tijdige communicatie als het gaat om afzeggingen/verzoek om vervanging is hierbij onontbeerlijk.

Aan deze aanbeveling is deels opvolging gegeven. In Noord-Brabant wordt sinds enkele jaren het plaatsvervangend lid actiever betrokken bij de Programmaraad; zo wordt het plaatsvervangend lid voor de voorbereidingsoverleggen voor de Programmaraadsvergadering uitgenodigd. Het invallen door plaatsvervangende leden bij vergaderingen komt weinig voor, terwijl er frequent leden niet aanwezig zijn.

2.3 Analyse en conclusies: het functioneren van de ZRK

Algemene analyse en conclusies

In het algemeen vinden wij de ZRK goed functioneren. De ZRK heeft bijna alle speerpunten en accenten gerealiseerd zoals in 2017 geformuleerd (zie onder). De Statenleden zijn (zeer) tevreden over het functioneren van de ZRK. De kwaliteit van de onderzoeken en rapporten vinden wij (en de Statenleden) aan de maat. De ZRK heeft sinds de tussenevaluatie ingezet op de verhoudingen met de provincies en geïnvesteerd in de informele contacten. Dit heeft zij gedurende de onderzoeksprocessen zowel met de ambtelijke organisaties als met de Programmaraad en Gedeputeerde Staten gedaan. Hierdoor weten de verschillende partijen elkaar beter te vinden en kunnen zij elkaars perspectieven beter begrijpen. Dat er meer wederzijds begrip is tussen de partijen en voor elkaars standpunten heeft onder andere haar uitwerking gehad op de te hanteren termijnen voor de ambtelijke en bestuurlijke wederhoor. Er was lange tijd frictie over de moeilijk te halen korte termijnen voor wederhoor. De ZRK heeft daarnaar geluisterd en recent de termijnen met vijf werkdagen verlengd. Dit geeft de ambtelijke organisaties meer ruimte en dat betaalt zich onder andere terug in de kwaliteit van de reacties op de concepten. Ook het aanleveren van documenten van de ambtelijke organisaties aan de ZRK verloopt beter.

Onderzoeksvraag: in welke mate zijn de speerpunten/accenten uit de Agenda 2017 – 2022 van de ZRK gerealiseerd?

- Aandacht voor de gehele beleidscyclus: de ZRK wil “meer dan in het verleden ook aan de voorkant van de beleidscyclus in actie komen”.

Geconcludeerd kan worden dat dit speerpunt gerealiseerd is. De ZRK was met name in de eerste jaren van de onderzochte periode in toenemende mate actief aan de voorkant van het beleidsproces, bijvoorbeeld door middel van verkenningen en handreikingen als Financiële bindingen en Kaders tellen. De laatste jaren richt de ZRK zich weer meer op ex-post onderzoeken. Het recent in Limburg gestarte onderzoek Meta evaluatie Integriteit voor de provincie Limburg zit op het snijvlak van terug- en vooruitkijken. Over de relevantie van dit speerpunt oordelen de Statenleden wisselend. De meesten zitten op de lijn dat de ZRK zich, ook gezien haar wettelijke positie, dient te richten op ex-post onderzoeken. Wij concluderen daarom dat een onderzoek, gericht op een ander onderdeel van de beleidscyclus, soms iets kan toevoegen

voor de kaderstellende rol van PS, maar dat het niet moet afdoen aan de rol die de onderzoeksrapporten vervullen voor het invullen van de controlerende rol van PS.

- **Aansluiten bij de veranderende omgeving, met behoud van het goede: de ZRK wil meer aandacht besteden aan het handelen van de provincie in het samenspel met andere actoren (o.a. werken in netwerken, opgave gestuurd werken).**

Geconcludeerd kan worden dat dit speerpunt gerealiseerd is. Dit speerpunt vindt vooral op impliciete manier zijn weg in de onderzoeken van de ZRK. Waar het voor een onderzoek relevant is, wordt de relatie en het samenspel tussen de provincie en haar omgeving meegenomen in de onderzoeken. De rol van de provincie als responsieve en samenwerkende overheid was onder meer de directe aanleiding voor de ZRK om de handreiking Financiële bindingen op te stellen. Ook Kaders tellen en de Peelvenen zijn onderzoeken die ingaan op het handelen van de provincie in samenspel met andere actoren in netwerken.

- **Verbeteren van het lerend vermogen: de ZRK wil zich naast GS, in samenwerking met beide griffies, ook richten op het lerend vermogen van Provinciale Staten.**

Geconcludeerd kan worden dat dit speerpunt gerealiseerd is. Uit de enquête en de gesprekken blijkt dat onderzoeken worden gebruikt door vooral die Statenleden waarbij het onderwerp binnen hun portefeuille valt. Politiek gevoelige onderwerpen zoals de inzet van oud politici in Limburg worden in een bredere kring gelezen. Relatief nieuwe Statenleden gaven aan de producten, gericht op de voorkant van het beleidsproces, heel leerzaam te vinden en dat ze bijdragen aan het onder de knie krijgen van het Statenwerk. In elk onderzoek geeft de ZRK ook PS aanbevelingen mee, gericht op verbeteringen van de processen in de Staten. Uit de enquête blijkt wel dat Statenleden de aanbevelingen niet altijd als concreet ervaren en dat van de aanbevelingen aan PS niet altijd duidelijk is wie er opvolging geeft/moet geven. Op dat vlak is er daarom nog winst te behalen op het verbeteren van het lerend vermogen van PS door de ZRK.

- **Actievere rapportages, in woord en beeld: de ZRK wil haar rapporten toegankelijker opschrijven en maakt, waar mogelijk en zinvol, gebruik van zakelijke infographics.**

Geconcludeerd kan worden dat dit speerpunt deels gerealiseerd is. Afhankelijk van het type eindproduct (evaluatieonderzoek, verkenning, handreiking e.d.) is de rapportage meer of minder 'actief'. In de vorm van handreikingen die de ZRK een aantal malen in de periode 2016-2022 heeft gepubliceerd, zijn veel infographics verwerkt. In de rapporten wordt weinig gebruik gemaakt van infographics, wel regelmatig van verduidelijkende tabellen en soms wordt er gebruik gemaakt van grafieken. In de onderzoeksrapporten wordt beperkt gebruik gemaakt van infographics. Dit zou de leesbaarheid verder kunnen vergroten.

- **Aansluiten bij technologische ontwikkelingen: de ZRK wil investeren in kennis om gebruik te maken van open data en big data.**

Geconcludeerd kan worden dat dit speerpunt niet volledig gerealiseerd is. De ZRK geeft aan weinig tot geen gebruik te hebben gemaakt van technologische ontwikkelingen in de zin van open data en big data. De ZRK heeft de afgelopen jaren wel geïnvesteerd in kennis, middels scholing, om gebruik te maken van open data en big data. De onderzoeksonderwerpen bleken zich echter niet te lenen voor het gebruik van open data en big data en de informatievoorziening was daar ook niet optimaal voor ingericht.

- **Aanvullende ambities**

Daarnaast had de ZRK de ambitie om drie rapporten per provincie per jaar te publiceren, aangevuld met andere producten zoals onderzoeksbrieven en achtergrondstudies. Daarnaast wilden ze, binnen de ambitie van drie rapporten per jaar, minimaal één terugblikonderzoek per provincie per jaar uitvoeren. Bovendien heeft de ZRK in haar Agenda 2017-2022 uitgesproken in die periode alle kerngebieden van de provincie ten minste eenmaal te willen raken.

a) Ambitie van drie rapporten per jaar

Een aantal jaren is dit wel gelukt en een aantal jaren niet. Dat het in sommige jaren iets anders verliep was goed te verklaren, zoals de uitvoering van een groot onderzoek, een verkiezingsjaar en een tijdelijk verminderde bezetting van het bureau.

b) Ieder jaar een terugblikonderzoek

De ambitie van elk jaar per provincie een terugblikonderzoek wordt niet gehaald. Sinds de tussenevaluatie is eenmaal voor beide provincies een dergelijk onderzoek aangaande Informatieveiligheid en -toegankelijkheid uitgevoerd voor beide provincies.

c) Aanvullende producten

De ZRK heeft de afgelopen periode vrijwel ieder jaar aanvullende producten gepubliceerd, vaak in de vorm van onderzoeksbrieven en handreikingen. De ZRK voldoet daarom grotendeels aan haar ambitie om aanvullend op de meer traditionele onderzoeksrapporten, onderzoeksbrieven en achtergrondstudies uit te voeren.

d) Alle kerngebied van de provincie beslaan

De ZRK heeft een verscheidenheid aan thema's geraakt met haar onderzoeken de afgelopen periode. De ZRK heeft niet systematisch de verschillende kerngebieden aangehouden, maar voornamelijk rekening gehouden met de actualiteit en de wensen van PS op het gebied van onderwerpkeuze.

Onderzoeksvraag: Wat is de werkwijze van de ZRK en is deze passend bij de ontwikkelingen bij de provincie? Wat zijn de leerpunten?

In de kern is de werkwijze: het opstellen van een startnotitie, het uitvoeren van een onderzoek, het opstellen van een rapport van bevindingen op basis waarvan ambtelijk wederhoor plaatsvindt, het opstellen van een bestuurlijk rapport op basis waarvan er bestuurlijk wederhoor plaatsvindt en tenslotte het opstellen en presenteren van het einddocument. In het algemeen vinden wij dat dit proces goed verloopt en niet strijdig is met ontwikkelingen bij de provincie.

De ambtelijke organisatie heeft soms moeite met de breedte van de zoekopdrachten die zij aan het begin van een onderzoek meekrijgt van de ZRK voor het aanleveren van documenten. Naar onze mening is de Provinciewet hier echter duidelijk in (artikel 184): "De rekenkamer is bevoegd alle documenten die berusten bij het provinciebestuur te onderzoeken voor zover zij ter vervulling van haar taak nodig acht". Hierdoor wordt veel ambtelijke capaciteit gevraagd en ontstaan er soms fricties tussen de ambtelijke organisaties en de ZRK over het aanleveren van deze documenten. Er is echter sinds de tussenevaluatie in alle fasen meer informeel overleg waardoor de samenwerking is verbeterd. Dit heeft bijgedragen aan een vlottere uitwisseling van relevante informatie. Een discussie over de mate van toegang door de ZRK tot de documenten van de provincies loopt op dit moment nog. Er is een verschil van inzicht in welke mate de ZRK bevoegd zou moeten zijn haar documentatie en informatie zelf te verzamelen in de systemen van de provincie. Uit de wet volgt dat de rekenkamer bevoegd is alle documenten die berusten bij het provinciebestuur te onderzoeken voor zover zij dat ter vervulling van haar taak nodig acht. De bevoegdheid van de rekenkamer tot het inzien van documentatie is dus verstrekkend en hieruit is volgens ons tevens te lezen dat de rekenkamer zelf ook bevoegdheden heeft de systemen te doorzoeken. In overleg met de provincies dienen hier nadere afspraken te worden gemaakt.

De ZRK heeft de planning van de onderzoeken verbeterd waardoor de provincies beter weten wanneer zij waar aan toe zijn. De ZRK heeft verder de termijnen voor ambtelijk en bestuurlijk wederhoor verlengd, waardoor de ambtelijke organisaties meer ruimte hebben de interne processen met betrekking tot de wederhoren te doorlopen. Wel blijft er tussen de ZRK en provincie soms nog verschil van inzicht bestaan

over een enkele conclusie en aanbeveling. Sinds kort worden onderzoeken door de ambtelijke organisatie en de ZRK geëvalueerd met als doel de samenwerkingsprocessen te verbeteren. Wat ook helpt in het samenwerkingsproces tussen ZRK en provincies is de organisatie binnen de provincies. In Brabant is een proceshandboek voor het faciliteren voor onderzoek van de ZRK opgesteld. Dit geeft duidelijkheid wat van een ieder wordt verwacht bij een rekenkameronderzoek en is met name van belang voor die ambtenaren die niet frequent te maken hebben met de ZRK. Wellicht is een leerpunt dat ook Limburg een dergelijk handboek ontwikkelt.

Er zijn sinds de tussenevaluatie een aantal wettelijke ontwikkelingen geweest. De Wet Gemeenschappelijke regelingen is herzien en de Wet openbaarheid van bestuur (Wob) is de Wet open overheid (Woo) geworden. De ZRK heeft zelf deze wijzigingen bijgehouden en de mogelijke consequenties voor de ZRK in een memo opgeschreven. De ZRK is daarbij in nauw overleg met de ambtelijke medewerkers en griffies van de provincies over mogelijke door te voeren wijzigingen. Deze benodigde wijzigingen lijken voor beide wetten voorsnog beperkt te zijn.

Onderzoeksvraag: in welke mate zijn de aanbevelingen van de tussenevaluatie door de ZRK gerealiseerd en zijn de aanbevelingen nog relevant?

- Oude aanbeveling: Leg in de resterende periode (tot 2022) de nadruk op evaluatieonderzoeken. Daarnaast kan zo nu en dan een ander product (handreiking, verkenning o.i.d.) worden ontwikkeld, maar het zwaartepunt zou moeten liggen op evaluaties: daar is zowel bij PS als bij GS en de ambtelijke organisaties de meeste behoefte aan.

Aan deze aanbeveling is opvolging gegeven. De ZRK heeft de laatste jaren inderdaad de nadruk gelegd op evaluatieonderzoeken. De ZRK heeft een aantal keren een onderzoeksbrief en een enkele keer een handreiking uitgebracht. Daarnaast heeft zij in elke provincie één keer een terugblikonderzoek uitgevoerd.

Oude aanbeveling: Kies (ook) minimaal één onderwerp met een grote maatschappelijke en/of financiële impact.

Aan deze aanbeveling is opvolging gegeven. Uit de enquête is naar voren gekomen dat een grote meerderheid van de Statenleden tevreden is over de onderwerpkeuze van de ZRK. Sinds de tussenevaluatie hebben in beide Staten meer politieke debatten over rekenkamerrapporten plaatsgevonden. Het toenemende politieke debat is een gevolg van de onderzochte politiek gevoelige onderwerpen.

- Oude aanbeveling: Houd bij de uitvoering van onderzoeken de balans tussen Noord-Brabant en Limburg scherp voor ogen.

Aan deze aanbeveling is opvolging gegeven. Sinds de tussenevaluatie heeft de ZRK haar aandacht waar mogelijk evenredig verdeeld over de twee provincies. Door onder andere de politieke actualiteit zijn er van 2018 tot en met 2020 meer onderzoeken voor de provincie Limburg uitgevoerd. De ZRK heeft de jaren daarna meer onderzoeken voor Noord-Brabant uitgevoerd. Volgens de verschillende gesprekspartners wordt de balans inderdaad bewaakt en wordt er gezorgd dat de aandacht over de provincies goed verdeeld is.

- Oude aanbeveling: Houd, in overleg met beide ambtelijke organisaties, de termijnen voor ambtelijk en bestuurlijk wederhoor tegen het licht, en wees scherp op eigen deadlines.

Aan deze aanbeveling is opvolging gegeven. Het bestuur van de ZRK heeft, na overleg met de provincies, haar termijnen voor ambtelijk en bestuurlijk wederhoor aangepast. Beide termijnen zijn verlengd tot 15

werkdagen. Daarnaast is de ZRK voor zichzelf scherpere planningen gaan opstellen en communiceren, waaronder in de startnotities van de onderzoeken.

- **Oude aanbeveling:** Spreek met de ambtelijke organisatie een getrappt proces van escalatie af, wanneer het samenspel in de uitvoeringsfase van een onderzoek niet goed loopt.

Aan deze aanbeveling is opvolging gegeven. In de gesprekken is teruggegeven dat het proces van escalatie is verbeterd sinds de tussenevaluatie. Knelpunten worden eerst met de ambtelijke coördinatoren besproken en daarna eventueel met de provinciesecretaris. De informele contacten tussen de ambtelijke organisaties en de griffies en de ZRK zijn daarnaast de afgelopen jaren in frequentie toegenomen en verbeterd. Dit vergroot de betrokkenheid van de ambtelijke organisaties en de griffies bij de onderzoeken van de ZRK op een positieve wijze.

- **Oude aanbeveling:** Daag uzelf uit om naast aanbevelingen die zien op het proces, nadrukkelijk ook aanbevelingen te doen die zien op de inhoud van het vraagstuk.

Aan deze aanbeveling is deels opvolging gegeven. Waar dat mogelijk was heeft de ZRK meer inhoudelijke aanbevelingen gedaan. In het algemeen gaan veel aanbevelingen nog steeds over procesaangelegenheden. In de ogen van de Statenleden kunnen de aanbevelingen concreter, op dit gebied is er voor de ZRK nog verder winst te behalen.

- **Oude aanbeveling:** Werk aan het vergroten van de impact van de rapporten. Bijvoorbeeld door met de Programmaraad te overleggen over de inbedding van de rekenkameronderzoeken in de Statenagenda, door de doorlooptijden van onderzoeken te verkorten en/of door minder onderzoeken tegelijk te doen/meer capaciteit in te zetten in kortere tijd.

Aan deze aanbeveling is deels opvolging gegeven. Het bestuur van de ZRK overlegt met de Programmaraad over de presentatie van de rapporten in de Staten. De Programmaraad ervaart het als prettig dat zij hierbij actief wordt meegenomen. Met het onderzoek naar de Amercentrale is de doorlooptijd duidelijk verkort door uitsluitend een rapport van bevindingen op te leveren.

- **Oude aanbeveling:** Werk aan de politiek-bestuurlijke sensitiviteit. Dat gaat zowel over stijl in het samenwerkingsproces als over gevoel voor de context waarin beleid in het verleden werd uitgevoerd. Ga hierover ook het gesprek aan met GS en de ambtelijke organisatie om te kijken wat beter kan.

Aan deze aanbeveling is opvolging gegeven en is volgens enkele gesprekspartners een belangrijk punt dat blijvend aandacht behoeft. De ZRK heeft hierin geïnvesteerd door onder andere het organiseren van masterclasses, maar ook door het intensiveren en verbeteren van de informele contacten. Daarnaast is, zoals eerder gezegd, het proces van escalatie verbeterd.

- **Oude aanbeveling:** Communiceer frequenter de voortgang van onderzoeken en planning van oplevering/presentatie; bijvoorbeeld in een nieuwsbrief waarin ook ander rekenkamernieuws kan worden meegenomen.

Aan deze aanbeveling is opvolging gegeven. Sinds kort stelt de ZRK een nieuwsbrief over de lopende onderzoeken op, die verspreid wordt onder alle Statenleden. Daarnaast communiceert de ZRK structureel tijdens de Programmaraadsvergaderingen over de voortgang, planning en presentatie van de onderzoeken.

2.4 Aanbevelingen

Uit de evaluatie blijkt dat ten opzichte van de tussenevaluatie de laatste jaren veel is verbeterd. Onze aanbeveling is deze verbeteringen te continueren. Op basis van de evaluatie komen wij tot de volgende aanvullende aanbevelingen:

- Organiseer een goede verbinding tussen PS en de ZRK

Wij hebben geconcludeerd dat de Programmaraad als schakel tussen alle Statenleden en de ZRK niet goed functioneert. Wij bevelen aan fundamenteel te gaan kijken naar de rollen van Programmaraad en de invulling daarvan en hierbij rekening te houden met de werkdruk bij Statenleden. Ons advies is deze schakelfunctie anders te gaan organiseren en de Programmaraad op te heffen. Het gaat hierbij om het adviseren van de ZRK over het werkprogramma, het fungeren als klankbord voor de ZRK, het adviseren van PS over begroting en verantwoording en het fungeren als ambassadeur voor de ZRK richting PS. Wij geven voor de verschillende functies de volgende suggesties om deze anders te organiseren waardoor naar onze mening ook de betrokkenheid van de Statenleden groter zal worden:

- Het ophalen van suggesties voor het werkprogramma kan direct door de ZRK worden gedaan bij alle Statenleden van de verschillende fracties. Voor kleinere fracties kunnen gezamenlijke bijeenkomsten georganiseerd worden. Onze verwachting is dat op deze wijze meer onderwerpen zullen worden aangedragen vanuit de Staten en dat de betrokkenheid wordt vergroot. Bijkomend voordeel is dat de ZRK zo ook meer direct in contact komt bij alle fracties en zo beter zelf de ambassadeursfunctie kan vervullen.
- Het bestuur van de ZRK gaat twee keer per jaar in gesprek met het presidium dan wel een ander gremium van PS, zoals de controlecommissie, voor het bespreken van de begroting, rekening en het werkprogramma. Daarbij kan de ZRK hen ook op de hoogte stellen over de stand van zaken van de lopende onderzoeken. Dit gremium kan ook eventueel andere ambities, wensen en verwachtingen meegeven aan de ZRK.
- Per onderzoek stelt de ZRK een klankbordgroep in van enkele statenleden die het onderzochte onderwerp in portefeuille hebben. De klankbordgroep dient geen politiek te bedrijven en inhoudelijk op afstand te staan. Zij reflecteren op onder meer de startnotitie, het verloop van het onderzoek en het proces van presenteren in de Staten. Op deze wijze zullen de rekenkameronderzoeken en de presentatie daarvan beter aansluiten op de Statenagenda.
- Wij adviseren tenslotte wel dat een vertegenwoordiging van beide provincies inclusief de griffies één keer per jaar gezamenlijk een gesprek voert om elkaars ervaringen te delen. Dit kan deels in aanwezigheid van de ZRK.

- Organiseer duidelijkheid wat er met de aanbevelingen van de ZRK gaat gebeuren

Wij hebben geconcludeerd dat het vaak niet duidelijk wordt wie wat met de aanbevelingen van de ZRK gaat doen. Wij bevelen aan dit anders te vorm te geven en doen hiervoor de volgende suggesties, passend binnen het huidige monitoringsysteem in beide provincies, waardoor naar onze mening ook de betrokkenheid van de Statenleden groter zal worden:

- Vraag GS in een korte nota concreet aan te geven hoe elke aanbeveling wordt opgepakt. Concreet wil zeggen wie wat wanneer gaat doen en wanneer PS hierover geïnformeerd wordt. Deze nota wordt besproken en geaccordeerd door PS en kan dus een onderdeel vormen van een debat in de commissie. Eventuele amendementen kunnen door Statenleden worden ingediend. Op deze wijze kan PS ook beter haar controlerende rol vervullen. Het vervolgens monitoren van de aanbevelingen kan zo ook eenvoudiger worden.
- Vraag de voorzitter van de commissie waar het Rekenkamerrapport wordt behandeld dan wel een ander gremium als het presidium of de controlecommissie, ondersteund door de griffie, in een korte nota concreet aan te geven hoe, indien aan de orde, elke aanbeveling direct gericht aan PS, wordt opgepakt. Concreet wil dat zeggen wie wat wanneer gaat doen en wanneer de commissie of PS hierover geïnformeerd wordt. Deze nota wordt besproken en geaccordeerd door de commissie en daarna door PS. Dit vormt dus een onderdeel van het debat in de commissie over

het ZRK rapport. Eventuele amendementen kunnen door Statenleden worden ingediend. Op deze wijze kan PS beter volgen hoe de aanbevelingen gericht aan henzelf worden uitgevoerd.

- In dit kader dient de ZRK uitgedaagd te worden de aanbevelingen nog concreter te formuleren en zo mogelijk niet alleen over procesaangelegenheden maar ook inhoudelijk.
- Wij bevelen aan het proces van herbenoeming uit te werken in het reglement van orde. Wij adviseren dat bij herbenoeming het bestuurslid een motivatiebrief stuurt en dat een vertegenwoordiging van het Presidium of een ander gremium van PS op basis hiervan een gesprek voert en vervolgens een advies uitbrengt aan PS voor de herbenoeming.
- Wij bevelen de ZRK aan waar dat mogelijk is meer te gaan experimenteren met een kortere doorlooptijd van onderzoeken door bijvoorbeeld het onderzoek te beperken tot een rapport van bevindingen zodat de onderzoeksresultaten beter aansluiten bij de politieke actualiteit. Dit draagt ook bij aan de wens van Statenleden van een kortere doorlooptijd van onderzoeken waar dat kan.
- Wij bevelen de ZRK aan vaker dan de afgelopen periode een terugblikonderzoek uit te voeren, zo mogelijk in combinatie met de vorige aanbeveling.
- Wij bevelen de ZRK aan in de rapporten waar mogelijk meer aandacht te besteden aan infographics zodat de leesbaarheid kan worden vergroot.
- Wij bevelen de ZRK en de provincies aan nog eens goed te kijken in hoeverre en onder welke voorwaarden de ZRK ook zelf documentatie kan verzamelen bij de provincies zodat het proces van informatievoorziening efficiënter kan verlopen. Hierover dienen nadere afspraken te worden gemaakt.
- Wij bevelen de provincie Limburg aan, net als de provincie Noord-Brabant, een proceshandboek voor het faciliteren voor onderzoek van de ZRK op te stellen. Op deze wijze wordt het voor medewerkers die niet of nauwelijks met een ZRK te maken hebben, duidelijk wat ze te doen staat.

HOOFDSTUK 3.

Bevindingen

3.1 Input

3.1.1 Visie en ambitie vanuit de ZRK

Eind 2016 heeft de ZRK de agenda 2017-2022 opgesteld. In deze agenda zet de rekenkamer haar visie op haar eigen rolinvulling uiteen. Uitgangspunt daarbij is dat de rol van Provinciale Staten verandert als gevolg van verschillende maatschappelijke en bestuurlijke ontwikkelingen. De ZRK is van mening dat dit vraagt om een deels andere rol voor de provinciale rekenkamer. Aan de hand van de conclusies en aanbevelingen uit de evaluatie van 2016 heeft de ZRK daarom een aantal nieuwe accenten aangebracht voor de periode 2017-2022, te weten:

1. Aandacht voor de gehele beleidscyclus: de ZRK wil “meer dan in het verleden ook aan de voorkant van de beleidscyclus in actie komen”.
2. Aansluiten bij de veranderende omgeving, met behoud van het goede: de ZRK wil meer aandacht besteden aan het handelen van de provincie in het samenspel met andere actoren (o.a. werken in netwerken, opavegestuurd werken).
3. Verbeteren van het lerend vermogen: de ZRK wil zich naast GS, in samenwerking met beide griffies, ook richten op het lerend vermogen van Provinciale Staten.
4. Actievere rapportages, in woord en beeld: de ZRK wil haar rapporten toegankelijker opschrijven en maakt, waar mogelijk en zinvol, gebruik van zakelijke infographics.
5. Aansluiten bij technologische ontwikkelingen: de ZRK wil investeren in kennis om gebruik te maken van open data en big data.

Ten aanzien van de rekenkamerproducten stelt de ZRK in haar agenda 2017-2022 dat ze gemiddeld drie rapporten per provincie per jaar wil publiceren, aangevuld met andere producten. Binnen die ambitie van drie rapporten wil de rekenkamer minimaal één terugblikonderzoek per provincie per jaar uitvoeren. Ook wil de ZRK ruimte bieden aan de beantwoording van ‘korte, kleine vragen’ vanuit Provinciale Staten. Qua inhoudelijke onderwerpkeuze was de ZRK voornemens om per Statenperiode alle kerngebieden van de provincie ten minste éénmaal te raken.

In de loop van 2022 heeft de ZRK de volgende speerpunten opgesteld voor de periode 2023-2028:

1. Doorwerking: meer aandacht voor opvolging aanbevelingen eerder ZRK onderzoek
2. Weerbare democratie: zuurstof geven aan gezond spel macht – tegenmacht
3. Inspelen op de actualiteit: benutten lessen eerder onderzoek en flexibele programmering
4. Leren in netwerken: oog voor samenwerking provincie met ‘buiten’
5. ‘Citizen science’: bijdragen aan feitelijk inzicht over voor burgers belangrijke maatschappelijke vraagstukken

3.1.2 Wensen en verwachtingen vanuit Provinciale Staten

Wensen en verwachtingen over het type onderzoeken dat de ZRK zou moeten doen – enkel (beleids)evaluaties, of ook meer gericht op de voorkant van het beleidsproces – verschillen binnen de Staten en tussen de provincies. Sommige Statenleden geven aan dat producten, gericht op de voorkant van het beleidsproces (handreikingen e.d.) behulpzaam zijn bij het uitvoeren van hun rol als Statenlid, terwijl andere Statenleden aangeven alleen een evaluatieve rol te zien voor de rekenkamer.

Verder stellen wij vast dat vanuit de Staten weinig meer specifieke wensen en verwachtingen worden geuit. In de Staten is weinig of niet gediscussieerd over de gewenste kwantiteit en kwaliteit van onderzoeken, zo blijkt uit de interviews en de verslagen van Statenvergaderingen. In Limburg worden dergelijke discussies gedeeltelijk in het besloten gedeelte van de controlecommissie gevoerd. Hierdoor vinden deze gesprekken niet of weinig in de openbaarheid door de Staten als geheel plaats. Ook het rekenkamerbudget staat weinig of niet ter discussie. In 2022 heeft in PS van beide provincies de meerjarenbegroting 2023-2028 van de ZRK voorgelegd. De ZRK heeft drie scenario's voorgelegd, met als voorkeursscenario 'bescheiden groei'. De andere twee scenario's die de ZRK heeft geschetst waren 'schaalsprong', met uitbreiding van de onderzoekscapaciteit van de ZRK, en 'consolidatie', met een ongewijzigde voortzetting van de toenmalige financiële meerjarenafspraken. De keuze voor het voorkeursscenario is in Noord-Brabant opgehaald door middel van een schriftelijke ronde onder de fracties. In Limburg heeft de controlecommissie na overleg met de ZRK haar voorkeursscenario uitgesproken en heeft vervolgens het Presidium hiermee ingestemd. In beide Staten is gekozen voor het 'bescheiden groei'-scenario. Hieruit blijkt dat de Staten het huidige aantal onderzoeken per jaar passend vindt.

3.1.3 Onderwerpkeuze

Het proces van onderwerpkeuze gaat als volgt. De leden van de Programmaraad inventariseren eens per jaar in hun Staten suggesties voor onderwerpen. Er wordt een schriftelijke inventarisatie gehouden waar de Statenleden op kunnen reageren. Daarop maakt de Programmaraad een groslijst van alle opgehaalde of zelf ingebrachte onderwerpen, vaak met behulp van de griffie. Alle onderwerpen van de groslijst worden kort besproken in de Programmaraadvergadering, waarna er onderwerpen worden voorgedragen aan de ZRK. Er wordt teruggegeven dat er jaarlijks vanuit de Statenleden een beperkt aantal onderwerpen worden aangedragen (vaak tussen de drie en zeven per provincie), maar dat het aandragen van onderwerpen niet altijd even veel leeft bij alle partijen. Daarnaast wordt de indruk gewekt dat de fracties pas gaan nadenken over mogelijke onderwerpen als de uitvraag wordt gedaan.

In Noord-Brabant worden de onderwerpen die worden opgehaald tijdens de inventarisatieronde, één op één doorgezet naar de ZRK. In Limburg worden de opgehaalde onderwerpen eerst besproken in de controlecommissie, waar tevens de Programmaraadsleden zitting in hebben, en wordt vervolgens besloten welke onderwerpen worden doorgegeven aan de ZRK. Uit iedere fractie neemt een Statenlid deel aan de controlecommissie.

In de laatste Programmaraadvergadering van het jaar (in oktober) doet de Programmaraad een voorstel voor de onderzoeksonderwerpen voor het aankomend jaar en wordt het concept werkprogramma van de ZRK besproken. De ZRK inventariseert bij de contactpersonen van beide provincies welke onderzoeken de provincies zelf op de planning hebben staan zodat er niet van twee kanten bepaalde zaken tegelijkertijd worden onderzocht. Vervolgens besluit de ZRK zelf welke onderzoeksonderwerpen worden opgepakt. De ZRK stelt zelf het werkprogramma vast, gehoord hebbend de Programmaraad. Tevens wordt de groslijst met onderzoeksonderwerpen opgenomen (voorraadlijst). De ZRK stuurt het document ter kennisgeving aan Provinciale Staten en de colleges van Gedeputeerde Staten van beide provincies. In het werkprogramma staan de criteria op basis waarvan de onderwerpen zijn geselecteerd.

De ZRK hanteert de volgende criteria om de onderwerpen te selecteren:

- Het maatschappelijke en/of financiële belang van het onderwerp
- De mogelijkheden om bij te dragen aan leren en/of verbeteren
- Risico's in doeltreffendheid, doelmatigheid en/of rechtmatigheid van het beleid
- Verantwoordingsrisico's
- De verwachte toegevoegde waarde van het rekenkameronderzoek
- Het onderwerp leent zich voor een vervolg op een eerder rekenkameronderzoek
- Het betreft een werkgebied van de provincie waar de ZRK nog relatief weinig onderzoek heeft gedaan.

Daarbij geeft de ZRK in hun jaarlijkse werkprogramma aan de potentiële onderwerpen te bekijken op de mate waarin ze kunnen bijdragen aan het realiseren van de speerpunten voor 2017-2022. In het werkprogramma 2021 hebben zij daaraan toegevoegd "Voor het werkprogramma 2021 hebben we daarbij aandacht besteed aan de uitkomsten van de tussenevaluatie. Eerdere voorkeuren die (nog) niet tot uitvoering kunnen komen, worden toegevoegd aan een voorraadlijst."

In de afgelopen periode heeft de ZRK op verzoek van PS enkele onderzoeken opgepakt die niet in het werkprogramma stonden. De ZRK benadrukt dat het hierbij gaat om verzoeken van PS aan de ZRK, maar dat de ZRK als onafhankelijk orgaan uiteindelijk zelf bepaalt of het de onderzoeken wel of niet uitvoert. Het betreft onder andere het onderzoek naar de inzet van oud-politici in Limburg (een unaniem verzoek van de Limburgse Staten), het onderzoek naar het Marsna fabriekscomplex in Meerssen (een verzoek van de Commissie van Onderzoek van de Limburgse Staten – de commissie is inmiddels opgegaan in de controlecommissie) en het onderzoek naar de Amercentrale (een verzoek vanuit het presidium van PS Noord-Brabant).

Veel onderwerpen van de door de ZRK uitgevoerde onderzoeken in de periode 2016-2022 zijn aangedragen door de Programmaraad en/of Provinciale Staten. De ZRK stelt zelf ook onderwerpen voor, soms geïnspireerd door de ingebrachte onderwerpen vanuit de Programmaraad en de Staten. In het werkprogramma 2022 geeft de ZRK bijvoorbeeld over de uiteindelijke onderwerpkeuze aan: "In de uiteindelijke keuze voor onderwerpen heeft de rekenkamer een combinatie gemaakt van de wensen van Provinciale Staten en de eigen voorkeuren".

De Programmaraad ziet dat de onderwerpen van de groslijst uit beide Staten goed worden opgepakt door de ZRK. Er wordt volgens hen rekening gehouden met de behoefte van de politiek en gekeken naar relevantie voor ondersteuning bij het Statenwerk. De onderwerpen staan volgens hen vaak midden in de maatschappelijke discussie. Enkele gesprekspartners geven aan dat, vanwege de lange doorlooptijd tussen het aandrazen van een onderwerp en het afronden van een onderzoek, het soms lastig is die politieke actualiteit te bedienen en niet achter de feiten aan te lopen.

De ZRK geeft aan haar aandacht evenredig te proberen te verdelen over Limburg en Noord-Brabant en houdt dit ook zelf in de gaten. Van 2018 tot en met 2020 zijn er meer onderzoeken voor Limburg uitgevoerd, mede door de politieke actualiteit. De jaren erna zijn er meer onderzoeken voor Noord-Brabant uitgevoerd. Volgens de gesprekspartners wordt de balans inderdaad bewaakt en gezorgd dat de aandacht over de provincies goed verdeeld is.

3.1.4 Budget

In november 2016 hebben beide Provinciale Staten het meerjarig budget voor de jaren 2017-2022 vastgesteld. In beide provincies was dit een hamerstuk. De meerjarenbegroting 2017-2022 bedroeg een jaarlijkse bijdrage per provincie van € 330.000,- met in 2017 en 2018 een eenmalige uitbreiding van het budget van 15% (jaarlijkse bijdrage per provincie: € 345.000,-) en daarnaast de mogelijkheid een reserve van 15% op te bouwen.

Tussentijds is er noch in Limburg, noch in Noord-Brabant discussie geweest over de hoogte van het rekenkamerbudget, zo blijkt uit de interviews en de verslagen van Statenvergaderingen. Uit de enquête komt dat een grote meerderheid van de Statenleden vindt dat er een goede verhouding is tussen het budget van de ZRK en de resultaten, oftewel dat de ZRK 'waar voor haar geld' levert.

In 2022 heeft in PS van beide provincies de meerjarenbegroting 2023-2028 van de ZRK voorgelegd. De beide Provinciale Staten hebben in juni 2022 hierover besloten. Zoals vermeld in paragraaf 3.1.2 is in beide Staten het voorstel als hamerstuk aangenomen om voor de periode 2023 tot en met 2028 te kiezen voor het scenario 'bescheiden groei'. Dit houdt in dat het taakstellend bedrag voor de begroting van het eerstvolgende jaar van de Zuidelijke Rekenkamer wordt bepaald door het budget van het lopende jaar te vermeerderen met een voor beide provincies gelijke jaarlijkse indexatie, berekend als het gewogen gemiddelde van de volgende CBS indices. Dit betekent dat beide provincies in 2023 € 343.000,- bijdragen, in 2024 € 356.500,-, in 2025 € 370.500,- etc.. Deze optie is door de ZRK verwoord als 'bescheiden groei' en was tevens het voorkeursscenario van de ZRK.

3.1.5 Samenstelling bestuur en positie medewerkers

Het bestuur van de ZRK bestaat uit drie leden, benoemd door Provinciale Staten van beide provincies. Eén van deze leden betreft de voorzitter, door Provinciale Staten op bindende voordracht van het bestuur van de rekenkamer benoemd. Overeenkomstig artikel 79c, eerste lid van de Provinciewet, benoemen Provinciale Staten de leden van de rekenkamer voor de duur van zes jaar. De bestuursleden kunnen maximaal eenmaal voor zes jaar worden herbenoemd door PS. De Statenleden hebben geen directe betrokkenheid bij de samenstelling van de rekenkamer. Dit is belegd bij de Programmaraad: bij een vacature in het bestuur vormen zij de selectiecommissie. Hij stelt de commissie in vanuit zijn midden, waar ook de plaatsvervangende leden lid van kunnen zijn. De programmaraad stelt daarbij de voorzitter van de selectiecommissie aan. Bij gelijke stemmen is de stem van de voorzitter doorslaggevend. De selectiecommissie raadpleegt de programmaraad over de profielschets. Daarbij zijn de zittende bestuursleden en de directeur adviseur van de selectiecommissie. Deze procedure is vastgelegd in de GR. In 2016 is vastgesteld in het reglement van orde van de Programmaraad dat de ZRK in een gesloten envelop één voorkeursstem mag doorgeven. Deze envelop wordt slechts geopend indien de stemmen van de Programmaraad staken.

In de onderzochte periode zijn uitsluitend herbenoemingen aan de orde geweest. De voorzitter is in april/juni 2020 herbenoemd, zijn termijn was officieel op 7 februari 2020 afgelopen. Op 17 juni 2020 is door de Programmaraad besloten dat het rooster van aftreden in het vervolg deel uit zal maken van de vergaderstukken van de programmaraadsvergadering, om zo tijdig de (her)benoemingsprocedure te starten. Per 1 januari 2021 is bestuurslid mevrouw Verburgt herbenoemd voor een periode van zes jaar. De eerste bestuurstermijn van de heer Sietsma liep in februari 2022 af. De ZRK heeft tijdig haar voorkeur voor herbenoeming van de heer Sietsma uitgesproken. Bij deze procedures hebben de griffies een faciliterende/administratieve rol, zij ontvangen de motivatiebrieven van de beoogde kandidaten om vervolgens een statenvoorstel voor de (her)benoeming te kunnen opstellen. Tijdens die procedure is onder meer in de Programmaraad de discussie gevoerd of de benoemingstermijn van maximaal zes jaar de gewenste benoemingstermijn is of dat een kortere tijd meer aansluit bij de governance gedachte van dat moment. Dit is echter een wettelijk bepaalde termijn, vastgelegd in de Provinciewet. Er is afgesproken dat het beter is dergelijke discussies een keer apart te voeren, in plaats van tijdens een lopende (her)benoemingsprocedure. Op dit moment bevat de gemeenschappelijke regeling en reglement van orde geen bepalingen betreffende het voorbereidingsproces van de herbenoeming. De huidige bestuursleden hebben verschillende profielen, zowel qua kennis en expertise als qua binding met beide provincies.

Medewerkers van het ZRK bureau zijn formeel in dienst van de provincie Noord-Brabant. Tijdens de tussenevaluatie bleek dat in een enkel bijzonder geval deze constructie zich lastig kan verhouden met de onafhankelijke positie van de rekenkamer, volgens zowel de ZRK als de provincie. Het was niet direct duidelijk wie (het bestuur van de ZRK dan wel de provincie) wat wanneer moest doen en welke rechten het personeel in deze precies heeft. Inmiddels zijn de afspraken voor alle partijen duidelijker.

3.1.6 Samenstelling Programmaraad

De Programmaraad bestaat uit zes Statenleden, drie uit beide provincies, en uit elke provincie een plaatsvervangend lid. In Limburg worden de programmaraadsleden en het plaatsvervangend lid uit het midden van de leden van de controlecommissie gekozen. De Programmaraad is na de Provinciale Statenverkiezing van 2019 volledig gewisseld. De Programmaraad is eind augustus/begin september 2019 aangesteld. Er is nauwelijks een overdracht geweest tussen de huidige en vorige Programmaraad. Tijdens de tussenevaluatie was de raad daarom nog erg zoekende naar haar rol. Inmiddels is de Programmaraad een stuk beter ingevoerd en meer ervaren. Er hebben zich wel een aantal wijzigingen voorgedaan gedurende de afgelopen jaren. Vanuit Limburg zijn er geen wisselingen geweest in de samenstelling van de programmaraadsleden. Vanuit Noord-Brabant is er tweemaal een wisseling geweest en staat er ten tijde van deze evaluatie een vacature voor een programmaraadslid open.

Uit de interviews blijkt dat het lastig is om de plaatsvervangend leden van de Programmaraad goed aan te haken. Daardoor zijn zij niet altijd beschikbaar en/of goed ingevoerd genoeg om bij plotselinge afwezigheid van een programmaraadslid bij te springen. Het invallen door plaatsvervangend programmaraadsleden bij de vergaderingen komt dan ook weinig voor, terwijl er bijna altijd wel één of meerdere programmaraadsleden niet aanwezig zijn. Dit is in 2020 en in 2021 tweemaal voorgekomen voor het programmaraadsdeel vanuit Limburg, in 2022 is dit eenmaal voorgekomen voor het programmaraadsdeel vanuit Noord-Brabant.

In Brabant wordt altijd een vooroverleg gehouden ter voorbereiding van de programmaraadsvergadering. Daar wordt sinds de tussenevaluatie het plaatsvervangend lid ook voor uitgenodigd. In de provincie Limburg wordt het vooroverleg gehouden in de controlecommissie, waar ook de programmaraadsleden onderdeel van zijn.

Tijdens de tussenevaluatie werd meegegeven dat de evenredige vertegenwoordiging als nadeel met zich meebracht dat er geen doorslaggevende stem was. Aan de andere kant is tijdens deze evaluatie in de gesprekken meegegeven dat het wel als prettig wordt ervaren dat er een evenredige vertegenwoordiging is uit beide Staten. Bij de samenstelling van de Programmaraad blijft het vaak nog zoeken naar Statenleden die zitting willen nemen in de raad.

3.1.7 Aansluiting GR ZRK op vernieuwingen Wet Gemeenschappelijke Regelingen

In de Wet Gemeenschappelijke regelingen (Wgr) zijn per 1 juli 2022 wijzigingen doorgevoerd. De wijzigingen van de Wgr hebben als achterliggend doel om de positie van de betrokken volksvertegenwoordigingen te versterken. Voor de GR van de ZRK zou dat het versterken van de positie van PS betekenen. De ZRK heeft recent zelf een memo opgesteld met wat de wetswijziging mogelijk voor veranderingen voor de GR van de ZRK met zich meebrengt. De ZRK is hierover in nauw overleg met de ambtelijke medewerkers en griffies van de provincies over mogelijke door te voeren wijzigingen. Deze benodigde wijzigingen lijken vooralsnog marginaal te zijn.

Om de positie van PS te versterken voorziet de wetswijziging erin een gemeenschappelijke adviescommissie op te richten. De ZRK heeft in feite al een gemeenschappelijke adviescommissie, de Programmaraad, die tevens is verankerd in de GR. Om de positie van het volksvertegenwoordigend orgaan te versterken is daarnaast een actieve informatieplicht toegevoegd, er wordt nog ambtelijk uitgezocht wat dit precies voor het bestuur van de ZRK met zich meebrengt.

Het wetsvoorstel voorziet daarnaast in een vergroting van de participatiemogelijkheden van burgers en belanghebbenden bij de besluitvorming. In de Provinciewet is vastgelegd dat gemeenschappelijke rekenkamers hiervan uitgezonderd zijn. De huidige GR biedt nog geen burgerparticipatiemogelijkheid. De ZRK wil wel aandacht geven aan dit onderwerp en ziet daar zelf eventuele mogelijkheden in door burgers voorstellen voor onderzoeken te laten doen of gebruik te maken van citizen science bij haar onderzoeken.

3.1.8 Aansluiting GR ZRK op de Wet open overheid

Op 1 mei 2022 is de Wet open overheid (Woo) in werking getreden. Dit is de opvolger van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob). De ZRK heeft recent zelf een memo opgesteld met wat deze nieuwe wet mogelijk voor veranderingen voor de werkwijze en/of GR van de ZRK met zich meebrengt. De ZRK is hierover in nauw overleg met ambtelijk medewerkers en de griffies van de provincies over mogelijke door te voeren wijzigingen. Deze benodigde wijzigingen lijken vooralsnog marginaal te zijn.

De ZRK maakt reeds actief haar rapporten, maar ook haar werkprogramma's, begrotingen en jaarstukken, openbaar. Conceptversies van rapporten en interviewverslagen houdt de ZRK momenteel vertrouwelijk en dat blijft ook, mede met oog op hoor en wederhoor en vanuit het oogpunt van gegevensbescherming, mogelijk onder de Woo. Notulen van de bestuursvergaderingen van de ZRK zijn opvraagbaar.

De Woo schrijft daarnaast voor dat er een contactpersoon dient te zijn om vragen van burgers in het kader van de Woo te beantwoorden. Het bestuur van de ZRK heeft de directeur als contactpersoon aangewezen, dit zal openbaar kenbaar worden gemaakt op de website van de ZRK.

De Woo stelt daarbij eisen aan de toegankelijkheid van documenten en digitalisering daarvan. De ZRK kent een volledig digitaal archief, dat in 2021 is geactualiseerd. De ZRK heeft daarbij hulp ingeroepen van het Brabants Historisch Informatie Centrum (BHIC), die het archief als digitaal op orde heeft beoordeeld.

Artikel 3.5 van de Woo stelt verplicht dat een bestuursorgaan jaarlijks in de begroting aandacht besteedt aan beleidsvoornemens inzake de uitvoering van de Woo en in de jaarlijkse verantwoording verslag moet doen van de uitvoering daarvan, mede in relatie tot die beleidsvoornemens. De ZRK heeft reeds in de betreffende memo aangekondigd een openbaarheidsparagraaf te zullen opnemen in de begroting en jaarstukken vanaf 2023.

3.2 Throughput: uitvoering onderzoek en rolinvulling Programmaraad

3.2.1 Contacten en overleg tussen provincies en de ZRK in het algemeen

In zowel Limburg als Noord-Brabant is er een vast aanspreekpunt binnen de ambtelijke organisatie voor de ZRK. Vanuit Noord-Brabant is dat sinds vorig jaar een tweekoppig team. Zij hebben daarbij een proceshandboek voor het faciliteren voor onderzoek van de ZRK opgesteld. In dat handboek staan de rollen van de verschillende 'functionarissen' benoemd en de processen aan de kant van de provincie voor

de verschillende onderzoeksonderdelen uitgebreid beschreven. De ambtelijke coördinatie maakt daarnaast zelf een globale planning wanneer zij wat van de ZRK verwachten en wanneer zij inschatten dat de provincie zaken moet aanleveren. Op deze wijze weten provincie-ambtenaren die doorgaans weinig te maken hebben met de ZRK, beter waar zij aan toe zijn bij een onderzoek. In Limburg is deze rol ingevuld door een lid van de concernstaf. In Limburg is hier geen apart proceshandboek voor, de ambtelijke organisatie geeft aan dat zij veel van hun processen herkennen in het handboek van Noord-Brabant.

Op basis van de gesprekken stellen wij vast dat de contacten tussen de directeur en medewerkers van de ZRK en de ambtelijke coördinatoren geïntensiveerd zijn. Ongeveer eens in de twee maanden is er een afstem overleg met de directeur van de ZRK. Er zijn sinds kort oriënterende gesprekken met betrokkenen van de provincie bij de start van een onderzoekstraject ingevoerd zodat zij beter weten waar zij aan toe zijn. Daarnaast wordt er sinds dit jaar kort na het onderzoek samen geëvalueerd met als doel de samenwerkingsprocessen voor een volgende keer te verbeteren. Ook tussen de directeur van de ZRK en de beide griffies zijn sinds de tussenevaluatie de contacten geïntensiveerd en is meer onderling overleg. De griffie van Noord-Brabant overlegt maandelijks met de directeur. De griffies geven aan belang te hechten aan een dergelijk informeel overleg. Hierdoor kunnen zij op tijd aangeven als een document mogelijk nog niet voldoet aan de behoeften van PS. De ZRK doet in de Programmaraad melding van de voortgang van de lopende onderzoeken. In Limburg koppelen de leden van de Programmaraad vervolgens deze voortgang terug in (het besloten gedeelte van de) controlecommissie.

Tussen de ambtelijke organisaties van de twee provincies blijkt weinig overleg en afstemming waar bij de gesprekspartners van beide provincies overigens wel aangeven dat het nuttige inzichten zou opleveren.

In de tussenevaluatie is geconstateerd dat bij knelpunten in de samenwerking tussen de ZRK en ambtelijke organisatie wel eens een paar stappen in de escalatie werden overgeslagen door bijvoorbeeld direct contact te zoeken met PS. In verschillende interviews wordt teruggegeven dat ook dit proces is verbeterd sinds de tussenevaluatie en dat knelpunten eerst met de ambtelijke coördinatoren worden besproken en indien gewenst daarna met de directeur.

In het algemeen onderhoudt de directeur van de ZRK de contacten met de ambtelijke organisatie en griffie. Het bestuur van de ZRK onderhoudt de contacten op bestuurlijk niveau. Grofweg één keer in de twee jaar komt het bestuur van de ZRK en het college van GS bijeen. Tussendoor is er telefonisch contact indien nodig. De contacten met PS verlopen met name via de overleggen met de Programmaraad en tijdens de presentatie van een onderzoek aan PS. Wij begrijpen op basis van de gesprekken dat de persoonlijke verstandhouding tussen de ZRK en provincies zowel ambtelijk als bestuurlijk over het algemeen goed is.

3.2.2 Start van het onderzoek

Bij aanvang van een onderzoek stelt de ZRK een startnotitie op. Hierin staan beschreven: het doel van het onderzoek, de vraagstelling, het normenkader, de aanpak en de onderzoeksplanning. Daarnaast wordt er meestal tegelijk met de startnotitie een persbericht gepubliceerd met daarin de aankondiging van het onderzoek en korte uitleg over het onderwerp.

Een concept van de startnotitie wordt aan de ambtelijke organisatie voor commentaar aangeboden. Bij verzoekonderzoeken wordt doorgaans (een afvaardiging van) Provinciale Staten om commentaar gevraagd. In voorkomende gevallen legt de rekenkamer een concept startnotitie voor aan de Programmaraad. Bij het onderzoek naar de Peelvenen is het voorgekomen dat de ZRK haar conceptstartnotitie naar beide griffies heeft gestuurd waarna de Programmaraad de vragen die gesteld werden vanuit de fracties kon aanleveren bij de ZRK. Na vaststelling door de rekenkamer van de definitieve startnotitie, wordt deze via de griffie ter kennisneming aangeboden aan Provinciale Staten. De

startnotitie wordt vervolgens openbaar gemaakt door plaatsing op de website van de rekenkamer. Wij stellen vast dat de afgelopen periode in toenemende mate in deze fase ook informeel contact is tussen de ZRK en contactpersonen bij de provincies. Dit vergroot de betrokkenheid van de ambtelijke organisaties bij de onderzoeken van de ZRK op een positieve wijze en draagt bij aan een vlotte uitwisseling van relevante informatie, zo hebben wij op basis van de gesprekken begrepen.

3.2.3 Uitvoering onderzoek werkzaamheden

Na het opstellen van de startnotitie, start de ZRK met haar onderzoek werkzaamheden. Een belangrijk onderdeel daarvan is de informatieverzameling. Tijdens de tussenevaluatie bleek dat de rekenkamer zich op het vlak van de informatieverzameling niet altijd goed bediend voelde door de ambtelijke organisaties van beide provincies. De rekenkamer merkte dat de ambtelijke organisatie moeite had om relevante documenten tijdig boven tafel te krijgen. De indruk van de ZRK was dat dit geen poging is om de onderzoeken te frustreren, maar dat het vooral lag aan gebrekkige archivering. Bovendien had de rekenkamer het gevoel dat de ambtelijke organisaties niet actief met hen meedachten: “we krijgen wat we vragen, maar niets meer”.

Op het gebied van het aanleveren van documenten geeft de ambtelijke coördinatie aan dat er in het begin van een onderzoek vaak weinig focus wordt aangebracht in de zoekopdracht door de ZRK, waardoor er veel ambtelijke capaciteit wordt gevraagd om de documentatie boven water te krijgen. Het is soms onduidelijk wat er terug moet worden gezocht en in welk detail. Het ingevoerde oriënterend gesprek, met daarin een duidelijk beeld vanuit de ZRK wat zij denken nodig te hebben, helpt daarbij. Soms wordt er door de ambtenaren achterdocht ervaren vanuit de ZRK of alle beschikbare documentatie daadwerkelijk wordt aangeleverd. De ambtelijke organisaties benadrukken dat er vanuit hen geen onwil is.

Volgens de Provinciewet, artikel 184 lid 1, is de rekenkamer ‘bevoegd alle documenten die berusten bij het provinciebestuur te onderzoeken voor zover zij dat ter vervulling van haar taak nodig acht’. Er blijken verschillen van opvatting tussen de ZRK en de provincies te bestaan hoe ver die bevoegdheid reikt. Zo loopt er een discussie of de ZRK zelfstandig toegang dient te krijgen tot de archiefsystemen van de provincies, om zo zelf hun documentatie en informatie te verzamelen. De provincies zien de oplevering van informatie als hun taak en willen daarom zelf de documentatie uitzoeken die de ZRK ontvangt.

Voor veel onderzoeken zijn interviews, naast documentstudie, een belangrijke informatiebron. Het proces rondom de interviews gaat meestal goed volgens de respondenten. De directeur van de ZRK geeft aan het begin van het onderzoek aan welke functies/personen de ZRK graag zou willen spreken. Dit wordt vervolgens uitgezet binnen de ambtelijke organisaties. Bij een enkel onderzoek is er vanuit de ambtelijke organisatie een verschil in kwaliteit van het afnemen van de interviews tussen de interviewers ervaren.

De ZRK geeft aan nog weinig tot geen gebruik te hebben gemaakt van technologische ontwikkelingen in de zin van open data en big data (conform de ambitie benoemd in de Agenda 2017-2022). De ZRK heeft de afgelopen jaren geïnvesteerd in bijscholing en kennisontwikkeling van medewerkers voor de toepassing van open data en big data. In de praktijk blijkt echter dat de mogelijkheden voor de ZRK beperkt zijn hetgeen volgens de ZRK grotendeels samenhangt met de wijze waarop de beide provincies hun informatiehuishouding hebben ingericht.

In de tussenevaluatie zijn enkele opmerkingen gemaakt over de politiek-bestuurlijke sensitiviteit van de ZRK, onder meer tot uitdrukking komend in het samenwerkingsproces tussen de ZRK en vooral ambtelijke organisatie en GS en in de kennis en kunde binnen het bureau van de ZRK. Wij hebben van de ZRK begrepen dat zij naar aanleiding hiervan in dit thema geïnvesteerd heeft door het organiseren van drie Masterclasses. Verschillende gesprekspartners geven aan dat op dit punt een verbetering heeft plaatsgevonden. Dit komt onder andere ook door de verbeterde informele contacten tussen de ZRK en de

ambtelijke organisaties van de provincies. Enkele gesprekspartners geven daarnaast aan dit een zeer belangrijk punt te vinden dat blijvend aandacht behoeft.

3.2.4 Wederhoor

Na de fase van informatieverzameling stelt de ZRK een rapport van bevindingen op. Dit rapport bevat het feitencomplex en wordt vertrouwelijk voor wederhoor aan de ambtelijke organisatie voorgelegd met de vraag om te reageren op juistheid en volledigheid van de bevindingen.

Voor wederhoor gold een termijn van tien werkdagen. De provincies hebben aangegeven deze tijd te kort te vinden. Het is voor de ambtelijke organisaties lastig om in deze korte tijd een volledige reactie te schrijven en zij willen deze daarnaast vaak ook nog langs de portefeuillehouder laten gaan. De provincies zijn tot overeenstemming gekomen met de ZRK dat zij maximaal 15 werkdagen de tijd krijgen. Hier komt nog bij dat de ambtelijke reacties doorgaans zeer uitgebreid (moeten) zijn.

De rekenkamer beoordeelt na de ambtelijke wederhoor of zij correcties of aanvullingen vanuit de ambtelijke organisaties doorvoeren. Naar behoefte biedt de ZRK na verwerking van het ambtelijk wederhoor de gelegenheid een gesprek te voeren met de bestuurder, voorafgaand aan de vaststelling van het bestuurlijk rapport. Na eventuele aanpassing van het rapport van bevindingen wordt het door de rekenkamer vastgesteld. De ZRK stuurt beide provincies in de vorm van een tabel een overzicht van de wijze waarop met alle opmerkingen van de provincies is omgegaan met onderbouwing. Over het wel of niet doorvoeren van aanpassingen verschillen de ZRK en de ambtelijke organisaties soms van opvatting. Het is voor de provincies soms lastig als die verschillen niet worden opgelost, zeker als het consequenties heeft voor de bestuurlijke rapportages. We hebben bij een enkel onderzoek begrepen dat er duidelijke verschillen van inzicht bleven bestaan, ook op bestuurlijk niveau.

Na het ambtelijk wederhoor stelt de ZRK het concept bestuurlijk rapport op met conclusies en aanbevelingen. Het concept bestuurlijk rapport wordt voorgelegd voor bestuurlijk wederhoor. Ook voor het leveren van het bestuurlijk commentaar gold een termijn van tien werkdagen. De provincies hebben aangegeven dat deze termijn te kort is voor een zorgvuldig proces. Het concept gaat eerst naar de portefeuillehouder en daarna naar GS. Ook hiervoor heeft de ZRK besloten voortaan een standaard termijn van 15 dagen te hanteren. De reactie van GS en het nawoord van de ZRK – een reactie op de reactie van GS – maken onderdeel uit van het definitief bestuurlijk rapport zoals deze aan de Staten wordt aangeboden. Wij stellen vast dat het bestuurlijk wederhoor per onderzoek sterk verschilt. Soms heel uitgebreid, inhoudelijk en gedetailleerd, soms heel kort, minder inhoudelijk en procesmatig. Bij Peelvenen zien wij bij één onderzoek dit beeld: Noord-Brabant uitgebreid en diepgaand; Limburg kort en summier.

3.2.5 Doorlooptijd

In de tussenevaluatie is vastgesteld dat de meeste onderzoeken een doorlooptijd kenden van ruim een jaar; enkele onderzoeken (veel) langer. De uitvoering van enkele onderzoeken werd doorgeschoven. Volgens de ZRK werden de vertragingen deels veroorzaakt door het geven van prioriteit aan een ander onderzoek. Hierbij wordt onder meer gewezen op het verzoek onderzoek te doen in Limburg naar de inzet van oud politici in 2019/2020. Ook is een periode rondom verkiezingen (maart 2019) geen goed moment om een rekenkamerrapport te presenteren in de Staten. Daarnaast geeft de ZRK de interne ontwikkelingen binnen het bureau uit die eerste jaren van de afgelopen periode aan als oorzaak. Capaciteitsgebrek in het bureau zette druk op het halen van de planning. De capaciteit van het bureau is, zo hebben wij begrepen, al weer enige tijd op orde.

Op basis van de bestudeerde documenten en gevoerde gesprekken stellen wij vast dat de planning van de onderzoeken de laatste jaren preciezer is geworden. In de startnotitie wordt een specifieke maand als beoogd oplevermoment genoemd en wordt daarbij een planning gegeven van de verschillende onderzoeksprocessen, in het bijzonder rondom het ambtelijk en bestuurlijk wederhoor. De gemiddelde doorlooptijd is korter geworden. Het onderzoek naar de Amercentrale bijvoorbeeld, waarvoor alleen een rapport van bevindingen is gepubliceerd, is binnen drie maanden volledig binnen de planning voltooid. Dat is in zeer korte tijd en daarvoor zijn in een aantal gesprekken complimenten aan de ZRK gegeven. Wellicht is volgens hen een dergelijk sneller onderzoeksproces zonder bestuurlijk wederhoor vaker toepasbaar. Daarnaast heeft de ZRK de afgelopen tijd af en toe een onderzoeksbrief uitgebracht, zoals in het kader van het Limburgs Energie Fonds (LEF) en Greenport Venlo. Hiervan bedraagt de doorlooptijd steeds enkele maanden.

Een factor voor de lengte van de doorlooptijd is de fase van informatieverzameling. De mate van toegankelijkheid van informatie en snelheid van het aanleveren ervan door de ambtelijke organisaties heeft gevolgen voor de doorlooptijd van het onderzoek of de analysetijd van de ZRK.

Uit de tabel in bijlage A en uit de notulen van de Programmaraad is te halen dat er geen invloed van de coronatijd is geweest op de planning en uitvoering van de onderzoeken.

Uit de enquête onder statenleden blijkt dat ongeveer de helft van de respondenten tevreden is met de doorlooptijd van de onderzoeken, iets minder dan de helft is neutraal over de doorlooptijd en enkeling ontevreden. De meesten begrijpen dat er voor gedegen onderzoek veel tijd nodig is. In de ogen van de meer kritische respondenten missen de rapporten van de ZRK soms het politieke momentum als gevolg van de lange doorlooptijd. Een onderwerp is dan bij de start van het onderzoek actueel, maar achterhaald op het moment dat de resultaten gepresenteerd worden.

Recent zijn door de ZRK de tijden voor ambtelijk en bestuurlijk wederhoor verlengd. Voor beide geldt nu 15 werkdagen in plaats van 10 werkdagen. Deze verlenging zal zijn weerslag hebben op de doorlooptijd van de onderzoeken van de ZRK.

3.2.6 Rolinvulling Programmaraad inclusief verbinding met PS

Conform de gemeenschappelijke regeling heeft de Programmaraad de volgende taken:

- Het aan de rekenkamer doen van aanbevelingen over het door de rekenkamer voorgenomen werkprogramma
- Het op verzoek fungeren als klankbord voor de leden van de rekenkamer
- Het geven van advies aan Provinciale Staten inzake de begroting voor het komende begrotingsjaar en de inhoudelijke en bedrijfsmatige verantwoording over het afgelopen begrotingsjaar van de rekenkamer
- Het richting Provinciale Staten fungeren als ambassadeur voor de onderzoeken van de rekenkamer.

De afstemming tussen de Programmaraad en de ZRK loopt via de programmaraadvergaderingen. In de regel komt de Programmaraad drie keer per jaar bijeen. De frequentie vinden de leden van de Programmaraad voldoende. De bijeenkomsten worden wisselend bezocht. De huidige Programmaraad heeft elkaar nog niet in volledige samenstelling fysiek getroffen en ook tijdens de digitale vergaderingen is de Programmaraad zelden compleet. Sinds de verkiezingen in 2019 is de Programmaraad eenmaal compleet bijeen geweest.

In de gesprekken is aangegeven dat de Statenleden over het algemeen veel werkdruk ervaren. Er is naar voren gekomen dat het hierdoor soms lastig is Statenleden bereid te vinden om deel te nemen aan de

Programmaraad en dat de programmaraadsleden het hierdoor soms lastig vinden alle aspecten van de taakbeschrijving van de Programmaraad uit te voeren.

In de programmaraadvergaderingen komt onder meer ter sprake: de voortgang van de onderzoeken; de (her)benoeming van bestuursleden van de ZRK; de wenselijkheid van de verschillende typen onderzoeken; de onderwerpkeuze en timing van onderzoeken; het gewenste aantal onderzoeken; het werkprogramma van de ZRK en de jaarstukken van de ZRK.

Op basis van de gesprekken stellen wij vast dat de programmaraadsleden uit de twee provincies weinig gemeenschappelijks met elkaar hebben. Sommige onderzoeken overlappen, maar veel onderzoeken zijn gericht op één provincie en daardoor minder relevant voor de programmaraadsleden van de andere provincie. De Programmaraad wordt voorgezeten door één van de leden. Het verslag wordt opgesteld door een medewerker van de ZRK. Vertegenwoordigers van beide griffies zijn aanwezig bij de vergaderingen. Een enkele respondent vraagt zich af van wie de Programmaraad eigenlijk is: van de provincies of van de ZRK. Dit eigenaarschap ligt een beetje in het midden met als risico dat het van niemand is.

De rolinvulling van de Programmaraad wat betreft **het werkprogramma** is uitgebreid in paragraaf 3.1.3 besproken.

Wat betreft de **klankbordrol** ervaren de Programmaraadsleden directeur en bestuursleden van de ZRK als toegankelijk en open voor feedback en reflecties. Het wordt daarnaast als prettig ervaren door de leden dat zij door de ZRK actief worden meegenomen bij de uitvoering van de onderzoeken en de wijze van presenteren en bespreken van de rapporten in PS.

De **adviesrol** aan Provinciale Staten over het rekenkamerbudget en de jaarrekening is de afgelopen periode nauwelijks aan de orde geweest. In Noord-Brabant is de meerjarenbegroting via de griffie eerst in het presidium behandeld. In Limburg worden dergelijke zaken behandeld in de controlecommissie.

De **ambassadeursrol** van de Programmaraad in Provinciale Staten is toegevoegd naar aanleiding van de ZRK evaluatie uit 2016. De meeste fracties zijn niet vertegenwoordigd in de Programmaraad; de leden van de raad zijn er wel voor alle fracties en dienen de ZRK daar onder de aandacht te brengen. De geïnterviewde (oud)programmaraadsleden gaven tijdens de tussenevaluatie aan, zoekende te zijn (geweest) hoe hier op een effectieve manier invulling aan te geven. In het kader van de tussenevaluatie hebben wij de Programmaraad verschillende aanbevelingen meegegeven om deze rol verder vorm te geven. Aan deze aanbevelingen is weinig gevolg gegeven. Uit de verslagen van de Programmaraad is te halen dat hier wel over gesproken is in de vergadering en dat een aantal leden vonden dat ze hun ambassadeursrol beter moesten invullen en dat de Programmaraad zich als geheel beter moest gaan positioneren. De Programmaraadsleden geven in de gesprekken aan hun ambassadeursrol in mindere mate uit te oefenen. Zij geven aan hier aan de ene kant weinig tijd voor te hebben en de ambassadeursrol niet als hoogste prioriteit voor een programmaraadslid te zien. Aan de andere kant worstelen zij met deze rol doordat zij natuurlijk zelf ook Statenlid zijn met een eigen politieke agenda. Ze willen niet de schijn wekken met hun eigen politieke zaken bezig te zijn. De programmaraadsleden staan er wel voor open om zichtbaarder te worden als aanspreekpunt voor PS leden. Daarnaast zien zij goede rekenkamerproducten als de beste reclame voor de ZRK. De leden zijn hier zeer tevreden over.

Tijdens de programmaraadvergadering worden de programmaraadsleden door de ZRK bijgepraat over de lopende onderzoeken. Statenleden zijn verder niet direct betrokken bij de onderzoeksopzet en de uitvoering van de onderzoeken. Er is niet gebleken dat daar vanuit PS behoefte aan is. De directeur van de ZRK voert frequent informele gesprekken met Statenleden. Sinds korte tijd stelt de ZRK een nieuwsbrief op over de lopende onderzoeken, die verspreid wordt onder alle Statenleden. Dit alles wordt gewaardeerd door de Statenleden.

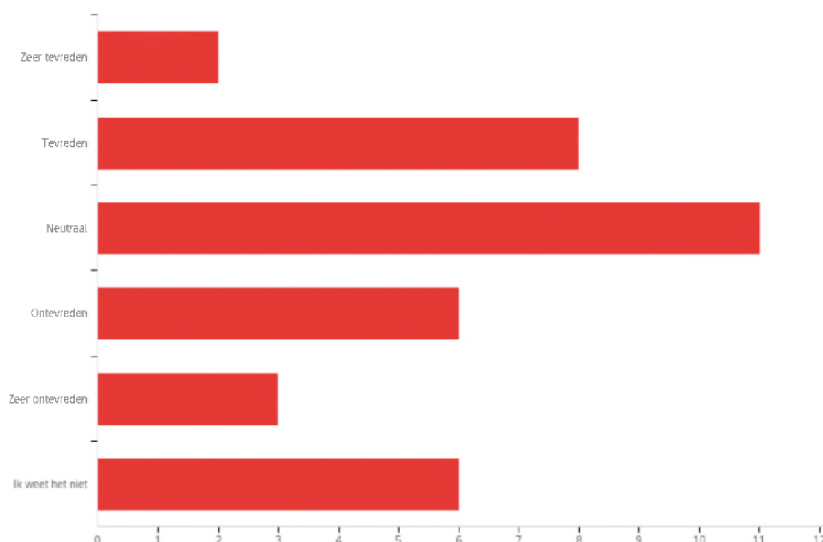
In de twee provincies is de terugkoppeling van Programmaraad aan PS op een verschillendemanier geregeld. In Limburg koppelt de Programmaraad terug aan de controlecommissie, waarin alle fracties vertegenwoordigd zijn. In de regel vervult, zo hebben wij begrepen, de controlecommissie eigenlijk de rollen van de Programmaraad, zij hebben uit hun midden drie leden en een plaatsvervangend lid aangewezen om naar de programmaraadvergaderingen te gaan. In de controlecommissie wordt de nodige informatie opgehaald en meegegeven die de programmaraadsleden kunnen meenemen naar de vergadering van de Programmaraad. De zaken die de adviesrol van de Programmaraad raken, zoals advies over het rekenkamerbudget en de jaarrekening, worden tevens besproken in de controlecommissie waarna de programmaraadsleden de inbreng doorgeven in de programmaraadvergadering. De leden van de controlecommissie kunnen dit terugkoppelen in hun eigen fractie en de ambassadeursrol vervullen. Van deze mogelijkheid wordt, zo blijkt uit de enquête onder de statenleden, niet veel gebruik gemaakt. Daarnaast kan ook niet alles gedeeld worden, doordat een aantal zaken betreffende de ZRK in het besloten gedeelte van de controlecommissie worden besproken. Voornamelijk de voortang van de lopende onderzoeken wordt in het besloten gedeelte besproken. Standaard staat op de agenda's van zowel het openbare als op het besloten gedeelte van de controlecommissie een agendapunt met betrekking tot de ZRK. Soms komt de directeur van de rekenkamer langs bij de controlecommissie om zaken als het werkprogramma of een startnotitie van een onderzoek toe te lichten.

In Noord-Brabant koppelt de Programmaraad rechtstreeks terug aan alle Statenleden via een mail of dagbericht. Het terugkoppelen aan alle Statenleden staat in beide provincies niet hoog op de agenda van de programmaraadsleden.

De ZRK is kritisch over het functioneren van de Programmaraad waarbij het niet gaat over de inzet van leden die in het algemeen prima is. Niet iedere fractie is in de Programmaraad vertegenwoordigd, terwijl aan de andere kant het aantal fracties alleen maar toegenomen is. Het is volgens de ZRK voor de programmaraadsleden moeilijk om al deze fracties en PS leden te bereiken. Dit geldt ook voor het ophalen van ideeën voor mogelijke onderzoeken. Ook is op deze manier de klankbordrol en ambassadeursrol lastig te vervullen. Zo gezien heeft de Programmaraad voor de ZRK weinig toegevoegde waarde.

Uit de enquête onder Statenleden en de gesprekken blijkt dat de Programmaraad weinig tot niet zichtbaar is bij de Statenleden. Veel Statenleden weten niet wie er zitting hebben in de raad, een enkele keer zelfs niet als een fractiegenoot in de raad zit. De Statenleden geven aan weinig terugkoppeling te ontvangen van de Programmaraad. Een aantal geven per toelichting aan dat het ophalen van de onderwerpen vaak wel goed verloopt, maar dat ze daarna weinig van de Programmaraad vernemen en er weinig interactie plaatsvindt. Op de vraag of de Programmaraad vaak genoeg terugkoppelt aan PS is het meest "oneens" ingevuld.

Onderstaande figuur vat het algemene oordeel van de Statenleden over de Programmaraad samen. Relatief het meest wordt neutraal of "weet niet" geantwoord hetgeen, zo blijkt uit de gesprekken, samenhangt met de onzichtbaarheid. Het aandeel (zeer) tevreden en (zeer) ontevreden Statenleden is ongeveer gelijk.

Beantwoording vraag over algemeen functioneren Programmaraad

3.3 Output

3.3.1 Overzicht van de Rekenkamer producten

Onderstaande tabel geeft aan overzicht welke eindproducten voor welke provincies zijn gepubliceerd in de periode 2016-2022. In bijlage A is een overzicht van de uitgebrachte en nog in uitvoering zijnde onderzoeken van de ZRK in de periode 2016-2022 opgenomen. Uit de tabel is te halen dat van de 33 voltooide eindproducten in de periode 2016-2022 er 22 ‘traditionele’ onderzoeksrapporten waren, zeven handreikingen en driemaal een onderzoeksbrief of Rekenkamerbrief.

Tabel. Afgeronde producten per jaar van publicatie gericht op Limburg, Noord-Brabant of beide provincies

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Limburg	Begrotings-onderzoek Monu- menten- en archeologie- beleid	Inter- bestuurlijk toezicht	Vervolgonder- zoek interbestuurli- jk toezicht	Quickscan Marsna	Fabriekscom- plex papierfabriek Meerssen (Marsna) Inzet oud- politici Verkenning Omgevings- wet	Onderzoeks- brieven Limburgs Energiefonds (LEF)	Rekenkamer brief Greenport Venlo
Noord- Brabant	Externe inhuur Beheer- statuut Ontwikkel- bedrijf	Informatie- voorziening investerings- fondsen		Omgevings- wet	VTH provincie Noord- Brabant	Verkeers- veiligheid Ruimte-voor- ruimte	Vergunning- verlening Amercentrale

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Beide provincies		Verkoop Attero	Informatie-veiligheid	Financiële bindingen	Kaders tellen		Natuurdoelstellingen Peelvenen
		PAS	Energie-transitie				Informatie-veiligheid en -toegankelijkheid
			Infrastructu- urele kunstwerken				

Zoals in paragraaf 3.1.3 vermeld, heeft de ZRK in haar agenda 2017-2022 ambities gesteld voor het aantal onderzoeksrapporten en aanvullende producten. De ZRK heeft de ambitie per provincie drie keer per jaar een onderzoeksrapport, aangevuld met andere producten zoals een onderzoeksbrief, op te leveren. Een aantal jaren is dit wel gelukt en een aantal jaren niet. Over de jaren heen is de balans tussen Limburg en Noord-Brabant in evenwicht, in sommige jaren ligt de nadruk wat meer op de ene of andere provincie. Dat een en ander in sommige jaren wat anders verloopt, heeft te maken met enkele specifieke omstandigheden zoals een enkel groot onderzoek, een verkiezingsjaar waarin doorgaans minder onderzoeken gepubliceerd worden of de tijdelijke verminderde bezetting van het bureau.

De ambitie van elk jaar per provincie een terugblikonderzoek wordt niet gehaald. In de afgelopen jaren is eenmaal voor beide provincies een dergelijk onderzoek uitgevoerd aangaande Informatieveiligheid en -toegankelijkheid.

De meeste onderzoeken zijn ex post en kijken in aansluiting op de wettelijke taak terug. Een enkel onderzoek zit op het snijvlak van terug- en vooruitkijken, zoals de Meta evaluatie Integriteit voor de provincie Limburg, waarmee recent gestart is. Enkele onderzoeken hadden meer een ex ante karakter. Zo is er een enkele keer een handreiking uitgebracht door de ZRK. Hieronder vallen onder andere Financiële bindingen en Kaders tellen. Een handreiking houdt een overzicht van het huidige beleid in, met daarin onder andere kengetallen en criteria van dat beleid. Het betreft daardoor geen terugkijkend onderzoek, maar tracht aandachtspunten en handvatten aan te reiken ten behoeve van de kaderstellende rol van Provinciale Staten. Ook zijn er in aansluiting op de actuele situatie enkele brieven opgesteld over het Limburgs Energie Fonds (LEF) en Greenport Venlo.

Op het gebied van de inhoudelijke onderwerpkeuze was de ZRK voornemens om per Statenperiode alle kerngebieden van de provincie ten minste éénmaal te raken. De ZRK heeft een verscheidenheid aan thema's geraakt met haar onderzoeken. Doordat de ZRK ook rekening houdt met de actualiteit en de wensen van PS zijn de afgelopen jaren niet alle kerngebieden aan de orde geweest. Uit de enquête blijkt dat een meerderheid van de Statenleden tevreden is over de onderwerpkeuze.

Er wordt wisselend tegen de vorm van een handreiking aangekeken. Sommige respondenten geven aan dat het risico bestaat dat de ZRK dan op de stoel van de provincie ambtenaren zal plaatsnemen en dat de ZRK zich vooral zou moeten houden bij haar 'traditionele' terugkijkende onderzoeksrapporten. Andere respondenten geven aan de vorm van handreikingen juist verfrissend te vinden en het fijn te vinden dat er tussentijds een kijk van buitenaf op het bestaande beleid wordt gegeven. Vanuit zowel de gesprekken als vanuit de enquête blijken Limburgse Statenleden enthousiaster voor handreikingen dan de Brabantse Statenleden.

3.3.2 Kwaliteit eindproducten

Door bijna alle gesprekspartners wordt de kwaliteit van de rapporten van de ZRK als hoog gezien. Enkele gesprekspartners geven daarbij wel aan dat het accent soms teveel wordt gelegd op de zaken die niet goed

gaan en minder op het geheel en op wat wel goed gaat. Zoals iemand stelde: “ik heb de indruk dat de ZRK pas tevreden is met een rapport als er een steen in de vijver kan worden gegooid en dat zij ook op zoek zijn naar die steen”. Uit de enquête onder de Statenleden volgt ook een duidelijke tevredenheid over de inhoudelijke kwaliteit van de rapporten in het algemeen. 75% van de respondenten is tevreden tot zeer tevreden over de inhoudelijke kwaliteit.

Leesbaarheid

Bij de onderzoeken maakt de ZRK doorgaans als eindproduct twee rapporten, een rapport van bevindingen en een bestuurlijk rapport. In het rapport van bevindingen staan uitgebreid de gevonden achtergronden in het onderzoek. In het bestuurlijk rapport staan beknopt de conclusies en aanbevelingen en een samenvatting van de bevindingen uit het onderzoek.

Het is voor sommige gesprekspartners soms zoeken hoe de structuur van de rapporten precies in elkaar zit. De meeste gesprekspartners vinden de gekozen structuur van de ZRK juist heel prettig en goed leesbaar. Statenleden geven aan dat zij meestal voornamelijk het bestuurlijk rapport lezen en bij behoefte aan nadere informatie het rapport van bevindingen erbij pakken. Het rapport van bevindingen wordt vaak als volledig en diepgaand gezien, maar vooral voor Statenleden die nog niet heel lang Statenlid zijn of nog niet erg bekend met het betreffende onderwerp, soms toch niet heel toegankelijk. Uit de enquête komt dat het grootste gedeelte van de respondenten tevreden is over de leesbaarheid en structuur van de rapporten, een klein gedeelte zeer tevreden en niemand ontevreden of zeer ontevreden.

De ZRK heeft de ambitie gehad actievere rapportages te maken in woord en beeld en meer gebruik te maken van zakelijke infographics. Wij stellen vast dat dit deels is gelukt bij bijvoorbeeld enkele handreikingen. Bij de meeste onderzoeksrapporten is hier niet of nauwelijks gebruik van gemaakt.

Conclusies en aanbevelingen

Uit de enquête komt dat de meeste Statenleden (zeer) tevreden zijn met de duidelijkheid van de conclusies en de relevantie van de conclusies en aanbevelingen in de rapporten van de ZRK. Daarbij geven sommige Statenleden aan dat de conclusies vaak de ruimte bieden er in te lezen wat je wilt lezen. De Statenleden die de vragenlijst hebben ingevuld waren grotendeels ‘neutraal’ over *de concreetheid* van de aanbevelingen. Daarnaast wordt er aangegeven dat het bij sommige aanbevelingen aan GS en PS makkelijk is ze over te nemen, maar het nog makkelijker is om er vervolgens niets mee te doen. Het is voor PS soms lastig om vast te stellen wie precies welke aanbeveling gaat oppakken.

Vanuit de ambtelijke organisaties wordt een enkel voorbeeld meegegeven van een aanbeveling waarbij in hun ogen de ZRK de plank mislaat omdat de aanbeveling niet past binnen de provinciale taken of bevoegdheden. Vervolgens wordt het dan onderdeel van de politieke discussies waar de provincie wel of niet over gaat en gaat het gesprek minder over de echte inhoud van het rapport. Volgens de ZRK is er bij deze voorbeelden een verschil van inzicht waarover de provincie mag worden aangesproken.

3.3.3 Presentatie aan en behandeling door PS

De procedure voor presentatie en behandeling van de rekenkamerrapporten door Provinciale Staten is als volgt.

In Limburg wordt het rapport aan de betreffende vakinhoudelijke commissie gestuurd. De betreffende commissiegriffier maakt dan een planning voor de behandeling van het rapport en laat deze landen in de voorraadagenda. Er volgt dan een schriftelijke vragenronde, gedurende drie werkweken kunnen de commissieleden vragen indienen voor GS en/of de ZRK. GS en de ZRK krijgen vervolgens drie werkweken de tijd om die vragen te beantwoorden. De commissiegriffier van de vakcommissie stelt een neutraal Statenvoorstel op, waarin de aanbevelingen één op één zijn verwerkt. Vervolgens wordt het rapport behandeld in de commissievergadering. De ZRK is hierbij aanwezig om vragen te beantwoorden, maar geeft in beginsel geen presentatie van het rapport, tenzij op verzoek van de commissie. Na behandeling in de vakinhoudelijke commissie komt het rapport op de lijst van ingekomen stukken van Provinciale Staten. Er is geen formeel aanbiedingsmoment aan de Staten of de Programmaraad. Er wordt in Limburg per keer bekeken of een schriftelijke reactie vanuit GS nodig wordt geacht. Indien dit het geval is wordt deze reactie naar PS gestuurd.

In Noord-Brabant wordt een rekenkamerrapport aangeboden aan de leden van Provinciale Staten tijdens een themabijeenkomst waarvoor Statenleden, meestal de woordvoerders per fractie, zijn uitgenodigd. De ZRK presenteert het rapport en is beschikbaar voor de beantwoording van inhoudelijke vragen. Deze bijeenkomsten worden volgens de griffie vrij goed bezocht. Hierna wordt het bij het betreffende thema inhoudelijk behandeld. Hierbij zijn vaak voornamelijk de woordvoerders op dat thema aanwezig. Hier is vaak een bestuurslid van de ZRK aanwezig ter beantwoording van bestuurlijke vragen over het rapport, technische vragen worden beantwoord door de directeur of een medewerker van de ZRK.

In beide provincies behandelen PS de rekenkameronderzoeken aan de hand van een Statenvoorstel dat door de griffie wordt opgesteld. In het Statenvoorstel worden bijna altijd de aanbevelingen van de ZRK integraal overgenomen. De aanbevelingen in de bestuurlijke rapporten worden niet altijd direct rijp voor besluitvorming gezien door de Staten omdat ze vaak algemeen geformuleerd zijn. De griffie van Noord-Brabant heeft daarom een aantal keer in het Statenvoorstel de aanbevelingen vertaald naar concretere acties, bijvoorbeeld door het toevoegen van termijnen of een concrete actiehouders. In Limburg worden de aanbevelingen uit het bestuurlijk rapport één op één in het Statenvoorstel overgezet.

Uit de tussenevaluatie bleek dat de behandeling van een Statenvoorstel veelal een hamerstuk was; het leidde nauwelijks tot politiek debat. Sinds de tussenevaluatie hebben in beide Staten meer politieke debatten over rekenkamerrapporten plaatsgevonden. In Noord-Brabant gebeurde dit onder andere bij het rapport Ruimte-voor-Ruimte. Over het rapport over de Peelvenen zijn in de themabehandeling veel vragen gesteld en het is uitgebreid bediscussieerd. Het rapport is (nog) niet behandeld in een Statenvergadering. Verder is er in de Staten van Limburg onder andere over het rapport over de Inzet oud politici en de papierfabriek Marsna een uitgebreid politiek debat gevoerd. Het toenemende politieke debat is een gevolg van de onderzochte politiek gevoelige onderwerpen.

In de gesprekken wordt teruggegeven dat Statenleden een presentatie en een toelichting door de ZRK prettig vinden. Het geeft alvast een indruk van het rapport en de gelegenheid tot het stellen van vragen. Uit de vragenlijst komt daarbij naar voren dat de meeste respondenten het eens tot zeer mee eens zijn met de stelling dat de presentatie in de Staten en de beantwoording van de vragen door de ZRK adequaat zijn.

3.3.4 Communicatie naar buiten

De ZRK publiceert haar rapport onder begeleiding van een persbericht dat zij uitstuurt. De ZRK geeft vaak een week of aantal dagen van tevoren aan de provincies aan, op welk moment het rapport en persbericht precies gepresenteerd worden.

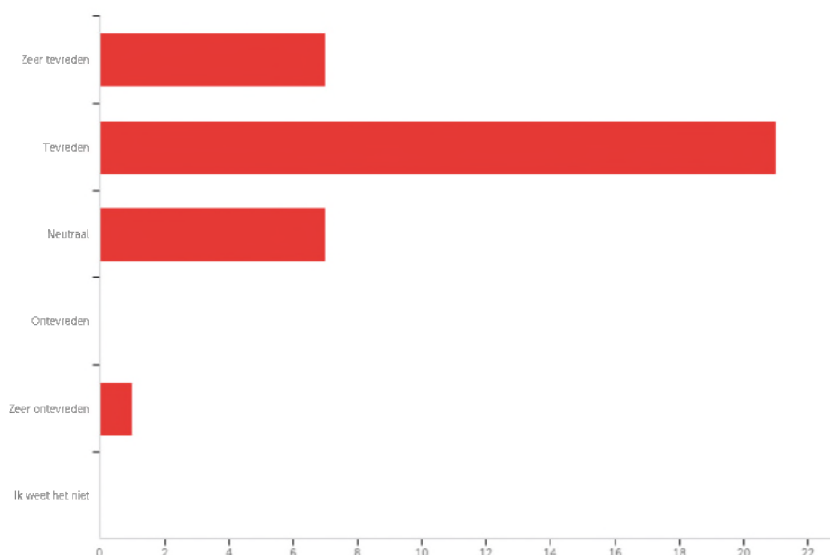
Er is tijdens een enkel gesprek met de ambtelijke organisatie en Statenleden aangegeven dat de persberichten niet altijd een volledig beeld van het rapport lijken te geven. Er is aangegeven dat op basis van het persbericht eigenlijk een andere inhoud en nasmaak van het rapport wordt verwacht. Dat zaait soms verwarring en zorgt ervoor dat het niet altijd als een objectieve en volledige presentatie wordt gezien. Er is bijvoorbeeld teruggegeven dat er wordt getwijfeld of wel alle conclusies het persbericht halen en dat het gevoel heerst dat de ZRK bij het presenteren van het rapport vooral de zaken uitlicht die niet goed gaan.

3.4 Outcome

3.4.1 Meerwaarde en doorwerking vanuit het perspectief van PS

De Statenleden die de vragenlijst hebben ingevuld zijn overtuigend tevreden over het algemeen functioneren van de ZRK (zie onder). Het grootste gedeelte van de respondenten is daarbij van mening dat de rapporten van de ZRK een belangrijke rol hebben in het politieke debat in PS. Een nog groter gedeelte vindt de ZRK van toegevoegde waarde voor het uitoefenen van het Statenlidmaatschap.

De meerwaarde zit voor de Statenleden ook in het feit dat de rekenkamer een onafhankelijk instituut is waar zij eventueel heen kunnen voor zaken waarvoor zij niet goed terecht kunnen bij GS of bijvoorbeeld de accountant.

Oordeel Statenleden over functioneren ZRK algemeen

Een overgrote meerderheid van de Statenleden ziet de meerwaarde van de ZRK voor het uitoefenen van hun controlerende functie. Een iets kleinere meerderheid ziet ook de meerwaarde van de ZRK voor het uitoefenen van hun kader stellende functie. In vergelijking met de tussenevaluatie stellen wij vast dat de

rekenkamerrapporten meer worden gelezen door de Statenleden en meer worden gebruikt voor hun Statenwerk en meer bijdragen aan het politieke debat. Kanttekening is wel dat dit vooral geldt voor de onderwerpen die binnen de portefeuille van het specifieke Statenlid valt. Als bij een Statenlid geen enkel rekenkameronderzoek binnen zijn of haar portefeuille is gevallen, is de betrokkenheid duidelijk minder. In de enquête geeft een enkel Statenlid aan de rapporten zelden of nooit voor het Statenwerk te gebruiken.

In de onderzoeken én handreikingen geeft de ZRK PS regelmatig aanbevelingen mee. Bij de handreikingen is dit vaak een oproep om op bepaalde punten alert te blijven, actief zaken te vragen aan GS of om actief mee te denken met GS. In het algemeen worden de aanbevelingen door GS omarmd. Enkele gesprekspartners vinden dat PS hier scherper op kan doorvragen, namelijk wat GS dan precies wanneer gaat doen. Op deze manier kan de opvolging van de aanbevelingen beter gemonitord worden.

Bij rapporten houden de aanbevelingen aan PS vaak in hen op te roepen aandacht voor bepaalde zaken te hebben, bepaalde zaken actief aan GS te vragen, duidelijke keuzes te maken of om op bepaalde onderwerpen het debat met GS aan te gaan. Volgens de gesprekspartners wisselt het per rapport of PS goed uit de voeten kunnen met de aan hen gedane aanbevelingen. Enkele gesprekspartners vinden onduidelijk hoe en door wie opvolging wordt gegeven bij aanbevelingen aan PS.

Uit de notulen van de Programmaraad blijkt dat de ZRK met beide griffiers structureel spreekt over wat er met de aangenomen aanbevelingen wordt gedaan. Uit die notulen blijkt dat is besproken dat de eerste verantwoordelijkheid voor het volgen van doorwerking van aanbevelingen ligt bij de Staten/griffies. Daarbij is aangegeven dat de ZRK het van belang vindt zelf ook steekproefsgewijs te toetsten op de doorwerking.

3.4.2 Meerwaarde en doorwerking vanuit het perspectief van GS/de ambtelijke organisatie

In beide provincies zeggen bestuurders en ambtenaren de meerwaarde van rekenkamer(onderzoek) te zien. Een van de gesprekspartners heeft de ZRK metaforisch omschreven als “waardevolle spiegels die ons soms een ongemakkelijk gevoel geven”. Kritische kanttekening is volgens sommige bestuurders en ambtenaren dat de conclusies en aanbevelingen in een aantal gevallen weinig aanknopingspunten bieden om te kunnen leren en verbeteren. Vaak zien de aanbevelingen op proces, of op zaken waarmee de organisatie zelf al bezig is. Zo vinden zij de aanbevelingen vaak erg algemeen en weinig scherp en to the point. Hierdoor is de meerwaarde en doorwerking beperkt. Anderen vinden dat de meeste aanbevelingen wel hout snijden. Volgens enkele geïnterviewden onderzoekt de ZRK niet de meest urgente onderwerpen dan wel onderwerpen waar relatief het meeste/of veel geld mee gemoeid is. Als zij dit zouden doen dan kan dit ook de meerwaarde voor de ambtelijke organisatie ten goede komen.

3.4.3 Monitoring aanbevelingen

De vraag is of en hoe de aanbevelingen van de ZRK aan GS en PS worden gemonitord. In beide provincies is dit een rol van de griffie. In beide provincies wordt er verschillend met de monitoring van aanbevelingen omgegaan.

In Limburg is daar een apart systeem voor ingericht. Hierin worden alle overgenomen aanbevelingen gezet, samen met overigens andere toezeggingen aan de Staten. Er worden nu ook concrete data toegevoegd aan de aanbevelingen in het monitoringssysteem. Vooraf wordt de stand van zaken ambtelijk geactualiseerd. GS zorgen voor de actualisering van de stand van zaken van aanbevelingen voor GS, de vakinhoudelijke commissie voor de actualisering stand van zaken van de aanbevelingen voor PS en de

griffie voor de actualisering stand van zaken van de aanbevelingen voor de griffie. Inmiddels wordt in elke vergadercyclus, analoog aan de werkwijze voor moties en toezeggingen, nog niet-afgedane, door PS aangenomen aanbevelingen op de lijst van moties en toezeggingen per vakinhoudelijke commissie geplaatst. Deze lijst wordt in elke vakinhoudelijke commissie geagendeerd en besproken. De betreffende Gedeputeerde is hierbij aanwezig; hij/zij wordt geacht om, indien nog relevant, de aanbeveling op te pakken. Gesprekspartners geven aan dat zij niet altijd zicht hebben op de uitvoering van deze aanbevelingen en dat het monitoringsdocument niet erg overzichtelijk is. Volgens hen dienen de aanbevelingen beter vertaald te worden naar concrete acties.

In Noord-Brabant is recent een raamwerk ontwikkeld voor de monitoring van de aanbevelingen en zijn voor de eerste onderzoeken de aangenomen aanbevelingen in kaart gebracht. Er is uiteindelijk gekozen om geen apart systeem voor het volgen van de aanbevelingen van de ZRK te maken, maar om dit te combineren met andere toezeggingen aan de Staten.

De Zuidelijke Rekenkamer blikt in de jaarverslagen terug op wat zij dat jaar heeft bereikt, maar ook naar de doorwerking van onderzoeken uit eerdere jaren ("zonder daarbij volledig te willen zijn"). In het algemeen is de conclusie dat "Gedeputeerde Staten van beide provincies hebben gereageerd op onze conclusies en aanbevelingen en Provinciale Staten hebben in Statenvoorstellen onze aanbevelingen overgenomen".

Bijlage A: Overzicht rekenkamerproducten gepubliceerd in 2016 – 2022

Gestarte onderzoeken	Provincie	Onderwerp aangedragen door	Type eindproduct	Start onderzoek (startnotitie)	Planning	Publicatie
Monumenten- en archeologiebeleid	Limburg	Onbekend (liep al per 1 januari 2016)	Rapport	Aug-15	Jan-16 (Werkprogramma, 2016)	Jan-16
Externe inhuur	Noord-Brabant	Onbekend (liep al per 1 januari 2016)	Rapport	Jun-15	Q1 2016 (Werkprogramma, 2016)	Jun-16
Begrotingsonderzoek	Limburg	PS	Rapport	Feb-2016	Q2 2016 (Werkprogramma, 2016)	Apr-16
Grondbeleid (wordt Beheerstatuut Ontwikkelbedrijf)	Noord-Brabant	Onbekend (liep al per 1 januari 2016)	Rapport	Sep-15	Q2 2016 (Werkprogramma, 2016)	Jun-16
Investeringsfondsen	Noord-Brabant	Programmaraad (1 maart 2016)	Rapport	Okt-16	Q2 2016 (Werkprogramma, 2016) 1 ^e helft 2017 (Werkprogramma, 2017)	Mrt-17
Verkoop Attero	Beide	Programmaraad (19 juli 2016)	Rapport	Sep-16	1 ^e helft 2017 (Werkprogramma, 2017)	Jun-17
IBT	Limburg	Programmaraad (1 maart 2016)	Rapport	Sep-16	Q1 2017 (Werkprogramma, 2017)	Feb-17
PAS	Limburg	Programmaraad (20 oktober 2016)	Factsheet	Okt-16	2 ^e helft 2017 (Werkprogramma, 2017)	Nov-17
PAS	Noord-Brabant	Programmaraad (20 oktober 2016)	Factsheet	Okt-16	2 ^e helft 2017 (Werkprogramma, 2017)	Okt-17
Informatieveiligheid Limburg	Limburg	Programmaraad (1 maart 2016)	Rapport	Medio 2017 (werkprogramma 2018)	1 ^e helft 2018 (Werkprogramma, 2018)	Jul-18
Informatieveiligheid Noord-Brabant	Noord-Brabant	Programmaraad	Rapport	Medio 2017 (werkprogramma, 2018)	1 ^e helft 2018 (Werkprogramma, 2018)	Dec-18
Infrastructurale kunstwerken Limburg (vervolg)	Limburg	Programmaraad	Rapport	Aug-17	1 ^e helft 2018 (Werkprogramma, 2018)	Mei-18
Infrastructurale kunstwerken Noord-Brabant	Noord-Brabant	Programmaraad	Rapport	Aug-17	1 ^e helft 2018 (Werkprogramma, 2018)	Mrt-18
Energietransitie Limburg	Limburg	Programmaraad	Rapport	Jan-18	Eind 2018	Dec-18
Energietransitie Noord-Brabant	Noord-Brabant	Programmaraad	Rapport	Jan-18	Eind 2018	Dec-18
IBT (vervolg)	Limburg	ZRK	Rapport	Apr-18	Medio 2018 (Werkprogramma, 2018)	Dec-18

Gestarte onderzoeken	Provincie	Onderwerp aangeboden door	Type eindproduct	Start onderzoek (startnotitie)	Planning	Publicatie
Omgevingswet	Noord-Brabant	Programmaraad	Handreiking	Loop van 2018 (werkprogramma)	Loop van 2018 (Startnotitie)	Jul-19
Financiële bindingen	Limburg	Programmaraad	Handreiking	Apr-2018	Okt-2018	Apr-19
Financiële bindingen	Noord-Brabant	Programmaraad	Handreiking	Apr-2018	Okt-2018	Apr-19
Quicksan Marsna	Limburg	CvO van PS Limburg	Onderzoeksbrief	24-sep-18	Nov-19 (Startnotitie)	Jan-19
Kaders tellen	Noord-Brabant	Programmaraad	Handreiking (en achtergronddocument Fotonica voor Noord-Brabant)	Dec-18	1 ^e helft 2018 (Werkprogramma 2018) Voorjaar 2019 (Startnotitie)	Feb-20
Kaders tellen	Limburg	Programmaraad	Handreiking	Dec-18	1 ^e helft 2018 (Werkprogramma 2018) Voorjaar 2019 (Startnotitie)	Okt-20
Fabriekscomplex papierfabriek Meerssen (Marsna)	Limburg	Programmaraad	Rapport (verdiepend onderzoek)	Mei-19	Dec-19 (Startnotitie)	Mrt-20
Inzet oud-politici	Limburg	Bestuur ZRK (juli 2019) middels verzoek PS	Rapport	Eind 2019	Jan-20	Mei-20
Verkenning Omgevingswet	Limburg	Programmaraad	Rapport	Eind 2019	Mei-20 (Werkprogramma 2020)	Jul-20
VTH provincie Noord-Brabant	Noord-Brabant	Programmaraad	Rapport	Feb-20	Sep-20	Nov-20
Verkeersveiligheid	Noord-Brabant	Programmaraad (Werkprogramma 2020)	Rapport	Sep-20	Mrt-21	Mrt-21
Limburgs Energie Fonds (LEF)	Limburg	PS	Twee onderzoeksbriefen	Najaar 20 (verzoek door PS)	N.v.t.	Jul-21 en nov-21
Ruimte-voor-ruimte	Noord-Brabant	Bestuur ZRK	Rapport	Nov-20	Jun-21	Okt-21
Natuurdoelstellingen Peellvenen	beide	Programmaraad	Rapport	Apr-21	Dec-21	Mrt-22
Informatieveiligheid en -toegankelijkheid	Beide	Bestuur ZRK (herhaalonderzoek)	Rapport	Dec-21	Jul-22	Jul-22
Vergunningverlening Amercentrale	Noord-Brabant	PS	Rapport van bevindingen	Mei-22	Jul-22	Jul-22
Greenport	Limburg	Bestuur ZRK	Rekenkamerbrief (vervolg op Kaders tellen)	N.v.t.	N.v.t.	Jul-22
VTH provincie Limburg	Limburg	Programmaraad	Rapport	Apr-22	Dec-22	Dec-22
Meta analyse Integriteit	Limburg	Bestuur ZRK	Rapport	Jul-22	Jan-23	Nog niet

Bijlage B: Onderzochte aspecten

Input

- Visie en ambitie over rolinvulling door ZRK
- Wensen en verwachtingen PS
- Onderwerpkeuze
- Budget
- Samenstelling bestuur en positie medewerkers
- Samenstelling Programmaraad
- Aansluiting GR ZRK op vernieuwingen Wet Gemeenschappelijke Regelingen

Throughput

- Betrokkenheid bij onderzoek
- Informatieverzameling
- Wederhoor
- Doorlooptijd
- Rolinvulling Programmaraad inclusief verbinding met PS

Output

- Kwantiteit
- Type eindproducten (rapport, handreiking, brief)
- Kwaliteit eindproducten Oordeel output vanuit perspectief PS, Programmaraad, GS/ambtelijke organisatie
- Aansluiting op behoeften PS
- Presentatie rapporten door ZRK aan PS
- Behandeling door PS (procesmatig en inhoudelijk)
- Communicatie naar buiten

Outcome

- Monitoring aanbevelingen
- Meerwaarde als instituut voor provincie
- Meerwaarde en doorwerking vanuit perspectief PS en GS/ambtelijke organisatie
- Aansluiting aanbevelingen op behoeften PS

Bijlage C: geïnterviewde personen

- Bestuur ZRK
- Directeur ZRK
- Leden PS Limburg
- Leden PS Noord-Brabant
- Leden Programmaraad Limburg
- Leden Programmaraad Noord-Brabant
- Griffie Limburg
- Griffie Noord-Brabant
- CvdK Limburg en clustermanager Concern
- CvdK Noord-Brabant
- Provinciesecretaris Limburg (wnd.)
- Provinciesecretaris Noord-Brabant
- Medewerkers provincie Limburg
- Medewerkers provincie Noord-Brabant
- dhr. Sietsma, dhr. Vermeulen, mevr. Verbugt
- dhr. Schilder
- mevr. Berghorst, dhr. Van Caldenberg
- mevr. Van Dijk, mevr. Leeger
- dhr. Ernst, mevr. Plusquin, dhr. Van der Valk
- dhr. Thijssen, mevr. Dirken
- dhr. Steinbusch, dhr. Pregled
- mevr. Ten Cate, mevr. Oosterhuis
- dhr. Roemer, mevr. Yazar
- mevr. Adema
- dhr. Schulpen
- dhr. Van Bijnen
- dhr. Rempelberg
- mevr. Derks, mevr. Broekema

Bijlage D: Uitgestuurde vragenlijst

Introductie:

De Zuidelijke Rekenkamer is ingesteld door de provincies Noord-Brabant en Limburg. Conform de gemeenschappelijke regeling dient het functioneren van de Rekenkamer elke zes jaar te worden geëvalueerd. Deze evaluatie wordt door bureau Berenschot uitgevoerd in de periode juli – december 2022. Om een goed en breed beeld te vormen van het functioneren van de Rekenkamer wordt u als Statenlid gevraagd uw mening hierover te geven. Uiteraard zullen de resultaten van de evaluatie aan de Staten gepresenteerd worden. Uw antwoorden zullen vertrouwelijk worden behandeld. De analyses zijn niet tot individuele personen te herleiden.

1. Voor welke provincie bent u Statenlid?

- ☐ *Provincie Limburg*
- ☐ *Provincie Noord-Brabant*

2. Sinds wanneer bent u Statenlid?

[Jaartal]

3. Wat is uw oordeel over de onderwerpkeuze van de Zuidelijke Rekenkamer?

- ☐ Zeer tevreden
- ☐ Tevreden
- ☐ Neutraal
- ☐ Ontevreden
- ☐ Zeer ontevreden
- ☐ Ik weet het niet

4. Wat is uw oordeel over de inhoudelijke kwaliteit van de rapporten in algemene zin?

- ☐ Zeer tevreden
- ☐ Tevreden
- ☐ Neutraal
- ☐ Ontevreden
- ☐ Zeer ontevreden
- ☐ Ik weet het niet

5. Wat is uw oordeel over de leesbaarheid van de rapporten?

- ☐ Zeer tevreden
- ☐ Tevreden
- ☐ Neutraal
- ☐ Ontevreden
- ☐ Zeer ontevreden
- ☐ Ik weet het niet

6. Wat is uw oordeel over structuur van de rapporten?

- ☐ Zeer tevreden
- ☐ Tevreden
- ☐ Neutraal
- ☐ Ontevreden
- ☐ Zeer ontevreden
- ☐ Ik weet het niet

7. Wat is uw oordeel over de duidelijkheid van de conclusies?

- ☐ Zeer tevreden
- ☐ Tevreden
- ☐ Neutraal
- ☐ Ontevreden
- ☐ Zeer ontevreden
- ☐ Ik weet het niet

8. Wat is uw oordeel over de concreetheid van de aanbevelingen?

- ☐ Zeer tevreden
- ☐ Tevreden
- ☐ Neutraal
- ☐ Ontevreden
- ☐ Zeer ontevreden
- ☐ Ik weet het niet

9. Wat is uw oordeel over de relevantie van de conclusies en aanbevelingen?

- ☐ Zeer tevreden

- ☐ Tevreden
- ☐ Neutraal
- ☐ Ontevreden
- ☐ Zeer ontevreden
- ☐ Ik weet het niet

10. Wat is uw oordeel over de doorlooptijd van de onderzoeken?

- ☐ Zeer tevreden
- ☐ Tevreden
- ☐ Neutraal
- ☐ Ontevreden
- ☐ Zeer ontevreden
- ☐ Ik weet het niet

Toelichting op uw antwoorden:

11. Hieronder wordt een aantal recente rapporten genoemd. Kunt u per rapport aangeven:

- of u dit rapport gelezen heeft;
- of u het gebruikt hebt in de uitoefening van uw rol als Statenlid

Provincie Noord-Brabant – geef aan wat van toepassing is

• <i>Titel rapport</i>	• <i>Ik heb het rapport of een samenvatting gelezen (ja/nee)</i>	• <i>Ik heb het rapport/samenvatting gebruikt (ja/nee)</i>
• Verkeersveiligheid Noord-Brabant (2021)	•	•
• Kaders tellen provincie Noord-Brabant (2020)	•	•
• Onderzoek VTH bij risicobedrijven in Moerdijk (2020)	•	•

• Ruimte voor Ruimte provincie Noord-Brabant (2021)	•	•
• Natuurdoelstellingen Peelvenen (2022)	•	•

Provincie Limburg – geef aan wat van toepassing is

• <i>Titel rapport</i>	• <i>Ik heb het rapport/samenvatting gelezen (ja/nee)</i>	• <i>Ik heb het rapport/samenvatting gebruikt (ja/nee)</i>
• Onderzoek fabriekscomplex Meerssen (2020)	•	•
• Inzet oud-politici door de provincie Limburg (2020)	•	•
• Verkenning Omgevingswet (2020)	•	•
• Kaders tellen provincie Limburg (2021)	•	•
• Reflectie basisrapportage Limburgse Energie Fonds (2021)	•	•
• Natuurdoelstellingen Peelvenen (2022)	•	•
• Rekenkamerbrief Greenport Venlo (2022)	•	•

Toelichting op uw antwoorden:

12. Naast rapporten stelt de ZRK ook handreikingen op zoals Financiële Bindingen en Kaders tellen. Wat vindt u van deze handreikingen?

- ☐ Veel toegevoegde waarde
- ☐ Enig toegevoegde waarde
- ☐ Neutraal
- ☐ Weinig toegevoegde waarde
- ☐ Geen toegevoegde waarde
- ☐ Ik ken de vorm van handreikingen van de ZRK niet

Toelichting op uw antwoord:

13. Wat is uw oordeel over de volgende stelling? De Rekenkamer versterkt de positie van Provinciale Staten ten aanzien van de uitoefening van de kaderstellende functie:

- ☐ Zeer mee eens
- ☐ Mee eens
- ☐ Neutraal
- ☐ Oneens
- ☐ Zeer mee oneens
- ☐ Ik weet het niet

14. Wat is uw oordeel over de volgende stelling? De Zuidelijke Rekenkamer versterkt de positie van Provinciale Staten ten aanzien van de uitoefening van de controlerende functie:

- ☐ Zeer mee eens
- ☐ Mee eens
- ☐ Neutraal
- ☐ Oneens
- ☐ Zeer mee oneens
- ☐ Ik weet het niet

15. Wat is uw oordeel over de volgende stelling? De rapporten van de Zuidelijke Rekenkamer hebben een belangrijke rol in het politieke debat in Provinciale Staten:

- ☐ Zeer mee eens
- ☐ Mee eens
- ☐ Neutraal
- ☐ Oneens
- ☐ Zeer mee oneens
- ☐ Ik weet het niet

16. Wat is uw oordeel over de volgende stelling? De Zuidelijke Rekenkamer is van toegevoegde waarde voor het uitoefenen van mijn functie van Statenlid:

- ☐ Zeer mee eens
- ☐ Mee eens
- ☐ Neutraal
- ☐ Oneens
- ☐ Zeer mee oneens
- ☐ Ik weet het niet

17. Wat is uw oordeel over de volgende stelling? De presentatie in de Staten en de beantwoording van de vragen door de Zuidelijke Rekenkamer is adequaat.

- ☐ Zeer mee eens
- ☐ Mee eens
- ☐ Neutraal
- ☐ Oneens
- ☐ Zeer mee oneens
- ☐ Ik weet het niet

18. In 2022 wordt er 330.000 euro per provincie uitgegeven aan de Zuidelijke Rekenkamer. Wat is uw oordeel over de volgende stelling? Er is een goede verhouding tussen het budget van de Zuidelijke Rekenkamer en de resultaten, de Zuidelijke Rekenkamer levert 'waar voor haar geld'.

- ☐ Zeer mee eens
- ☐ Mee eens
- ☐ Neutraal
- ☐ Oneens
- ☐ Zeer mee oneens
- ☐ Ik weet het niet

19. Wat is uw oordeel over de volgende stelling? De Zuidelijke Rekenkamer is een instituut met een meerwaarde voor de provincie als geheel.

- ☐ Zeer mee eens
- ☐ Mee eens
- ☐ Neutraal
- ☐ Oneens
- ☐ Zeer mee oneens
- ☐ Ik weet het niet

Toelichting op uw antwoorden:

20. Hoe vaak worden de conclusies en aanbevelingen van de Zuidelijke Rekenkamer overgenomen door Provinciale Staten?

- ☐ Zeer vaak
- ☐ Vaak
- ☐ Soms
- ☐ Zelden
- ☐ Nooit
- ☐ Ik weet het niet

21. Hoe vaak gaat naar uw mening het college van Gedeputeerde Staten en de ambtelijke organisatie aan de slag met de aanbevelingen van de Zuidelijke Rekenkamer?

- ☐ Zeer vaak
- ☐ Vaak
- ☐ Soms
- ☐ Zelden
- ☐ Nooit
- ☐ Ik weet het niet

22. Wat is uw oordeel over de volgende stelling? Ik heb rapporten van de Zuidelijke Rekenkamer gebruikt voor mijn statenwerk (bijvoorbeeld voor een debat, stellen van statenvragen, opstellen van moties en amendementen et cetera):

- ☐ Heel vaak
- ☐ Vaak
- ☐ Soms
- ☐ Zelden
- ☐ Nooit

Toelichting op uw antwoorden:

23. Mijn algemene oordeel over het functioneren van de Zuidelijke Rekenkamer is:

- ☐ Zeer tevreden
- ☐ Tevreden
- ☐ Neutraal
- ☐ Ontevreden
- ☐ Zeer ontevreden
- ☐ Ik weet het niet

Toelichting op uw antwoord:

De volgende vragen gaan over het functioneren van de Programmaraad

De Programmaraad bestaat uit drie Statenleden van elke provincie. De raad vormt de verbinding tussen de beide Staten en de Rekenkamer.

24. Heeft u als Statenlid sinds 2019 iets vernomen van de Programmaraad ?

- ☐ Zeer vaak
- ☐ Vaak
- ☐ Soms
- ☐ Zelden
- ☐ Nooit
- ☐ Ik weet het niet

Toelichting op uw antwoord:

25. Wat is uw oordeel over de volgende stelling? Het is voor mij duidelijk wie de leden zijn van de Programmaraad.

- ☐ Zeer mee eens
- ☐ Mee eens
- ☐ Neutraal
- ☐ Oneens
- ☐ Zeer mee oneens
- ☐ Ik weet het niet

26. Wat is uw oordeel over de volgende stelling? Via de Programmaraad heb ik voldoende mogelijkheden om input te geven voor het onderzoeksprogramma van de Zuidelijke Rekenkamer.

- ☐ Zeer mee eens
- ☐ Mee eens
- ☐ Neutraal
- ☐ Oneens
- ☐ Zeer mee oneens

☐ Ik weet het niet

27. Wat is uw oordeel over de volgende stelling?

Ik vind dat de Programmaraad voldoende vaak terugkoppelt aan de Staten.

☐ Zeer mee eens

☐ Mee eens

☐ Neutraal

☐ Oneens

☐ Zeer mee oneens

☐ Ik weet het niet

Toelichting op uw antwoorden:

28. Mijn algemene oordeel over het functioneren van de Programmaraad is:

☐ Zeer tevreden

☐ Tevreden

☐ Neutraal

☐ Ontevreden

☐ Zeer ontevreden

☐ Ik weet het niet

Toelichting:

29. In het kader van de evaluatie zouden wij graag in elke provincie met enkele statenleden in gesprek willen met als doel onder meer om de resultaten van de enquête te verdiepen en te verrijken. Wij denken aan een (gesprek

van ongeveer een uur. Wilt u deelnemen aan een dergelijk gesprek ? Zo ja, noteer uw gegevens in het tekst vak hieronder.

Uw persoonlijke gegevens (naam, email-adres en telefoonnummer):